

Европейски фонд за
регионално развитие

Инвестираме във
Вашето бъдеще

Проект „Осъществяване на оценки, свързани
с подготовката на Оперативна програма за
регионално развитие 2014-2020 г.”

Проектът се финансира от Европейския фонд
за регионално развитие и от държавния
бюджет на Република България

Оперативна програма
“Регионално развитие”
2014-2020

www.bgregion.eu

ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

НА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ” 2014 – 2020 г.

(ПРЕРАБОТЕНА съгласно Решение № I-3/2013 г. на Междуведомствената
комисия-специализиран състав на Висшия експертен екологичен съвет към
Министерство на околната среда и водите)

НЕТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ

СОФИЯ, ДЕКЕМВРИ, 2013

България, София 1784, ул. "Михаил Тенев" 12, Бизнесцентър
"Евротур ет. 6, офис 22, ДДС номер: BG 200766249,
Тел: +359 2 974 49 76, +359 2 974 49 35, Факс: +359 2 974 37 56,
e-mail: admin@povvik.com, www.povvik.com

СЪДЪРЖАНИЕ

1 ОПИСАНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ОСНОВНИТЕ ЦЕЛИ НА ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ” 2014-2020 Г. И ВРЪЗКАТА Й С ДРУГИ СЪОТНОСИМИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ	1
1.1 Основни цели на Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г.	1
1.2 Съдържание на ОПРР 2014-2020 г.	2
1.3 Връзка на Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г. с други съотнoсими планове и програми	44
2 ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЕВЕНТУАЛНОТО ИМ РАЗВИТИЕ БЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ОПРР 2014-2020Г.	46
2.1 Текущото състояние на компонентите на околната среда	46
2.2 Развитие на околната среда без прилагането на ОПРР 2014-2020 г.	46
3 ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ТЕРИТОРИИ, КОИТО ВЕРОЯТНО ЩЕ БЪДАТ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ	48
3.1 Територии, свързани с опазване на водите	48
3.2 Територии, свързани с опазване на биологичното разнообразие	49
3.3 Територии, свързани с опазване на културното наследство	50
4 СЪЩЕСТВУВАЩИ ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ”РЕГИОНИ В РАСТЕЖ” 2014-2020 Г.	50
4.1 Климат и въздух	50
4.2 Води	52
4.2.1 <i>Повърхностни води</i>	53
4.2.2 <i>Подземни води</i>	53
4.3 Почви	54
4.4 Ландшафт	54
4.5 Биологичното разнообразие, флора, фауна	55
4.6 Културно наследство	56
4.7 Отпадъци	57
4.8 Рискови енергийни източници	57
4.9 Материални активи	57
4.10 Население и човешко здраве	57
5 ЦЕЛИТЕ НА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО РАВНИЩЕ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ОПРР 2014-2020 Г., И НАЧИНЪТ, ПО КОЙТО ТЕЗИ ЦЕЛИ И ВСИЧКИ ЕКОЛОГИЧНИ СЪОБРАЖЕНИЯ СА ВЗЕТИ ПОД ВНИМАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА ИЗГОТВЯНЕТО НА ПРОГРАМАТА	58
5.1 Цели на опазване на околната среда на национално равнище	58
5.2 Цели на опазване на околната среда на европейско равнище	58
5.3 Цели на опазване на околната среда на международно равнище	59
6 ВЕРОЯТНИ ЗНАЧИТЕЛНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА, ВКЛЮЧИТЕЛНО БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЕЛЕНИЕ, ЧОВЕШКО ЗДРАВЕ, ФАУНА, ФЛОРА, ПОЧВИ, ВОДИ, ВЪЗДУХ, КЛИМАТИЧНИ ФАКТОРИ, МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ, КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО, ЛАНДШАФТ И ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ ТЯХ	60
6.1 Въздействие на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда	60
6.2 Въздействие на проекта на ОПРР на ниво приоритетни оси и подприоритети	61
6.3 Въздействие на проекта на ОПРР на ниво допустими дейности за финансиране	61
6.4 Трансгранични въздействия	61
6.5 Изводи за въздействието на ОПРР 2014-2020 г. върху околната среда и човешкото здраве	62

7	МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ, НАМАЛЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО КОМПЕНСИРАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ОПРР ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА	63
7.1.	МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ, НАМАЛЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО КОМПЕНСИРАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ЗА ОТРАЗЯВАНЕ В ОКОНЧАТЕЛНИЯ ВАРИАНТ НА ОПРР	63
7.2.	МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ, НАМАЛЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО КОМПЕНСИРАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА ОПРР	64
8	ОПИСАНИЕ НА МОТИВИТЕ ЗА ИЗБОР НА РАЗГЛЕДАНИТЕ АЛТЕРНАТИВИ И НА МЕТОДИТЕ НА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ТРУДНОСТИТЕ ПРИ СЪБИРАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ЗА ТОВА ИНФОРМАЦИЯ, КАТО ТЕХНИЧЕСКИ НЕДОСТАТЪЦИ И ЛИПСА НА НОУ-ХАУ	66
8.1.	МОТИВИ ЗА ИЗБОР НА РАЗГЛЕДАНИТЕ АЛТЕРНАТИВИ	66
8.2.	МЕТОДИТЕ НА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	70
8.3.	ТРУДНОСТИТЕ ПРИ СЪБИРАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ИНФОРМАЦИЯ	73
9.	ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ ВЪВ ВРЪЗКА С НАБЛЮДЕНИЕТО ПО ВРЕМЕ НА ПРИЛАГАНЕТО НА ОПРР 2014-2020 Г.	73
10.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	75
11.	ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ НЕТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА	75
	Приложение 1 – Карта на градовете за подкрепа, включени в ОПРР 2014 – 2020 г.	75
	Приложение 2 – Списък на градове, конкретни бенефициенти по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” на Оперативната програма „Региони в растеж” за периода 2014-2020 г.	75

Списък на използваните съкращения

АДИРПР	Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие
АИС	Автоматична измервателна станция
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
БД ДР	Басейнова дирекция Дунавски район
БД ЗБР	Басейнова дирекция Западнобеломорски район
БД ИБР	Басейнова дирекция Източнобеломорски район
БД ЧР	Басейнова дирекция Черноморски район
БПК ₅	Биологично потребление на кислород
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водоелектрическа централа
ВИ	Възобновяеми източници
ВИК	Водоснабдяване и канализация
ДЕО	Доклад за екологична оценка
ДКН	Движимо културно наследство
ДКЦ	Движима културна ценност
ДНСК	Дирекция национален строителен контрол
ДОАС системи	Диференциална, оптична, автоматична, атомноабсорбционна спектрофотометрия за контрол качеството на атмосферния въздух
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗШОС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЗ	Изпълняващо звено
ИЗП	Използвана земеделска площ

ИКОМОС	Международен съвет за паметниците на културата
ИПГВР	Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КИН	Културно историческо наследство
КН	Културно наследство
КРР	Консервационно-реставрационни работи
КЦМ	Комбинат за цветни метали
КЦН	Краткосрочна целева норма
МДК	Максимално допустима концентрация
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МК	Министерство на културата
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРР	Министерство на регионалното развитие
МС	Министерски съвет
НДА	Национален документален архив за културно наследство
НДСООС	Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НКН	Недвижимо културно наследство
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025
НКЦ	Недвижима културна ценност
НП	Национален парк
НПДЕВИ	Национален план за действие за енергия от възобновяеми енергийни източници
НПДОСЗ	Национална програма за действие по околна среда и здраве
НПОЖСРБ	Националната програма за обновяване на жилищните сгради в Република България
НПР БГ	Националната програма за развитие: България 2020
НПР	Национален план за развитие
НПР	Национална програма за реформи
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НСРЗ	Национална служба за растителна защита

НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НСУВС	Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор
НСУРТ	Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма
ОВМ	Орнитоложко важно място
ОВОС	Оценка за въздействието върху околната среда
ОП	Оперативна програма
ОПОС	Оперативна програма за „Околна среда”
ОПРР	Оперативна програма за „Региони в растеж” 2014-2020
ОУП	Общ устройствен план
ОЦК	Оловно-цинков комбинат
ПАВ	Полициклични въглеводороди
ПОРН	Предварителни оценки на риска от наводнения
ПОСОН	Програма за околна среда на Обединените нации
ПП	Природен парк
ПР	Поддържан резерват
ПРР	План за регионално развитие
ПС	Прагова стойност
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПС за СДН	Пределно допустимата средна денонощна концентрация
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУП	Подробен устройствен план
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РДНСК	Регионални дирекция за национален строителен контрол
РЗИ	Регионални здравни инспекции
РИМ	Регионален исторически музей
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РМС	Решение на министерски съвет
РОУКАВ	Райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
РПР	Регионален план за развитие
СГН	Средногодишна норма
СДН	Среднодневна норма
СЗР	Северозападен район
СИР	Североизточен район

СОЗ	Санитарно-охранителна зона
СНСО	Стратегически насоки за сближаване на Общността
СПН	Специфични правила и нормативи
СПСОВ	Селищни пречиствателна станция за отпадъчни води
СРР	Съвет за регионално развитие
СФ	Структурни фондове
СЧН	Средночасова норма
СЦР	Северен централен район
СШК	Стратегически шумови карти
ТИЦ	Туристически информационен център
УО	Управляващ орган
ФПЧ	Фини прахови частици
ХПК	Химично потребление на кислород
ЧКБ	Червена книга на България
ЮЗР	Югозападен район
ЮИР	Югоизточен район
ЮЦР	Южен централен район
NUTS	Номенклатура на териториалните единици за статистически цели
TEN-T мрежа	Трансевропейска транспортна мрежа
UNEP	Програма на ООН за околна среда

1 ОПИСАНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ОСНОВНИТЕ ЦЕЛИ НА ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ” 2014-2020 Г. И ВРЪЗКАТА Й С ДРУГИ СЪОТНОСИМИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ

1.1 Основни цели на Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г.

Съгласно чл. 2 б) от РМС 328/25.04.12 г. за одобряване на списък с тематичните цели, които да бъдат включени в договора за партньорство на Република България за програмния период 2014-2020 г., списък с програми и водещо ведомство за разработването на всяка програма Министерството на регионалното развитие (МРР) е определено за водещо ведомство по разработване на оперативната програма за регионално развитие за периода 2014-2020 г., чието наименование е Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г. (ОПРР). Отговорна дирекция в рамките на МРР по разработване на ОПРР 2014-2020 е Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”, съгласно чл. 30, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на МРР. При разработване на оперативната програма се използва опитът, който дирекцията има в програмирането, управлението и изпълнението на Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г., в качеството си на Управляващ орган.

Като интегрирана програма за регионално развитие ОПРР 2014-2020 ще спомогне за постигането на следните тематични цели, чрез реализиране на съответните инвестиционни приоритети, съгласно чл. 5 от Регламент за ЕФРР, както следва:

Тематична цел 4. Подкрепа за преминаване към нисковъглеродна икономика във всички сектори, със следните инвестиционни приоритети:

с) Подкрепа за енергийната ефективност, интелигентно енергийно управление и използването на енергия от възобновяеми източници в публични инфраструктури, включително в публични сгради и в жилищния сектор

е) Насърчаване на нисковъглеродни стратегии за всички типове територии, и особено градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и смекчаване на съответните адаптационни мерки.

Тематична цел 5: Насърчаване на адаптацията към климатичните промени, превенция и управление на риска, със следния инвестиционен приоритет:

б) Насърчаване инвестициите за справяне със специфични рискове, осигуряване на устойчивост при бедствия и развитие на системи за управление на бедствия;

Тематична цел 6. Опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, със следните инвестиционни приоритети:

с) конзервация, опазване, популяризиране и развитие на природно културното наследство;

е) действия за подобряване на градската околна среда, обновяване на градовете, възстановяване и почистване на терените за вторично застрояване

(включително зони за конверсия), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шума.

Тематична цел 7. Насърчаване на устойчиво развитие транспорт и премахване на участъците с недостатъчен капацитет в ключови инфраструктурни мрежи, със следния инвестиционен приоритет:

b) подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на транс-европейската транспортна мрежа, включително мултимодални възли;

Тематична цел 9. Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността, със следния инвестиционен приоритет:

a) инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаване на социалното включване, чрез подобрен достъп до социални, културни и рекреационни услуги и преминаване от институционални услуги към услуги в общността.

Тематична цел 10. Инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение със следния инвестиционен приоритет

инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение.

С цел осъществяване на координация с останалите оперативни програми и програмата за развитие на селските райони през 2012 година, съгласно изискванията на Закона за регионалното развитие, бе изработена Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (НКПР). Националната концепция създава основата за териториално разграничаване и координация на различните оперативни програми и е приета на 19.12.2012 г от Министерски съвет на Република България.

Предвижда се бъдещата ОПРР да включва един основен приоритет, насочен към интегрирано градското развитие, съответстващо на тематична цел 6 Опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, към която са насочени и най-голям дял от средствата.

Проекти по ОПРР 2014-2020 г. ще бъдат одобрявани за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ само след положително решение/становище по проведени процедури по реда на глава шеста на ЗООС и ЗБР.

1.2 Съдържание на ОПРР 2014-2020 г.

В предходните варианти на ОПРР 2014-2020 г. бяха включени:

- *Вариант с 5 приоритетни оси, като Приоритетна ос 1 имаше 8 подприоритета; Първи вариант от 18.12.2012 г. със 7 приоритетни оси, като Приоритетна ос 1 имаше 8 подприоритета - по този вариант беше изготвен доклада по екологична оценка през м. март 2013 г.;*
- *Втори вариант от 13.05.2013 г. със 7 приоритетни оси, като Приоритетна ос 1 имаше 6 подприоритета;*

- *Последен трети вариант от 16.09.2013 г. с 8 приоритетни оси, като Приоритетна ос 1 има 5 Инвестиционни приоритета, Приоритетни оси от 2 до 7 имат по 1 Инвестиционен приоритет, а Приоритетна ос 8 е Техническа помощ. За инвестиционните приоритети са идентифицирани Примерни допустими дейности.*

В рамките на процедурата по екологична оценка, в т.ч. в доклада по екологична оценка, са включени и трите алтернативи: едната алтернатива е първоначалният вариант на ОПРР г. с 5 оси, другата е вторият вариант от декември, 2012 г. със 7 приоритетни оси, а третата алтернатива е последният вариант на ОПРР с 8 приоритетни оси от септември, 2013 г. Като четвърта алтернатива, по настояване на Възложителя, е разгледана възможността през периода 2014-2020 г. да продължи да се прилага настоящата ОПРР 2007-2013 г.

Последният вариант на ОПРР 2014-2020 г. от септември, 2013 г. е изготвен съгласно проекта на формуляр и насоки за съдържанието на оперативната програма и включва следните раздели:

- *1. Изготвяне на ОП и участие на партньорите;*
- *2. Стратегия за приноса на ОП към стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж – и постигането на икономическо, социално и териториално сближаване;*
- *3.А. Описание на приоритетните оси, различни от техническа помощ;*
- *3.В Описание на приоритетните оси за техническа помощ;*
- *4. Финансов план на ОПРР 2014-2020 г.;*
- *5. Интегриран подход за териториално развитие;*
- *6. Специфичните нужди на географските райони, най.засегнати от бедност или на целевите групи, изложени на най-голям риск от дискриминация или социално изключване, със специално внимание към маргинализираните общности, както и хората с увреждания;*
- *7. Специфичните нужди на географските райони, които страдат от сериозни и постоянни неблагоприятни природни или демографски условия;*
- *8. Власти и органи, отговарящи за управление, контрол и одит и ролята на съответните партньори;*
- *9. Координация между фондовете, ЕЗФРСР, ЕФМДР, на други национални инструменти за финансиране и инструменти на съюза, както и с ЕИБ;*
- *10. Предварителни условия;*

Разпределението на средствата по Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 се обуславя главно от идентифицираните национални нужди, които могат да бъдат адресирани със средства от ЕФРР. Стратегията на оперативната програма залага на повишаване качеството на живот с оглед преодоляване на отрицателните демографски тенденции и използване потенциала на градовете за балансирано развитие на цялата територия на страната.

Близко 1/3 от ресурсите по оперативната програма са насочени към тематична цел 4 като почти 20% от средствата са определени за прилагане на мерки за енергийна

ефективност в административни и жилищни сгради, а 9% от средствата ще бъдат инвестирани в развитието на интегриран градски транспорт в рамките на Приоритетна ос 1. Това разпределение се основава от една страна на изискванията за тематична концентрация на национално ниво: предвид факта, че спецификата на оперативната програма не предполага интервенции в рамките на тематични цели 1, 2 и 3, то ОПРР следва да има най-сериозен принос към тематична цел 4. От друга страна разпределението е резултат от основните идентифицирани проблеми в градските територии, а именно лошо състояние и ниска енергийна ефективност на сградния фонд и продължаващият процес на урбанизация, който се очаква да доведе до сериозен ръст на градските превози и най-вече нарастващо използване на лични автомобили за сметка на обществения градски транспорт. Предвид амбициозната цел, която си е поставила България за повишаване на енергийната ефективност с 25% до 2020 г. (при 20% по Европа 2020), ОПРР ще осигури сериозен принос за постигане на целта чрез реализация на мерки за енергийна ефективност в административни и жилищни сгради. Следва да се отбележи и ефектът, който ще имат инвестициите в рамките на тази приоритетна ос върху въглеродните емисии и целта на Европа 2020 за намаляването им с 20%: в България основен източник на парникови газове са автомобилният транспорт и жилищното отопление, което освен, че сериозно повишава потреблението на енергия, на много места се осигурява чрез въглища и дърва, а това оказва отрицателно въздействие върху околната среда и повишава нивата на въглероден двуокис. Мярката за енергийна ефективност е насочена и към изпълнение на специфична препоръка 7 на Съвета за повишаване на енергийната ефективност.

Значителен дял от средствата – 26% – са насочени към тематична цел 6, чиито инвестиционни приоритети в най-пълна степен отговарят на голяма част от идентифицираните нужди. Основен процент от инвестициите в рамките на тази тематична цел ще бъдат насочени към подобряване на градската околна среда (Приоритетна ос 1) и развитие на туристическия потенциал на регионите (Приоритетна ос 5). Така насочената подкрепа, освен че ще има съществен принос за опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност (в случая природно и културно наследство), ще допринесе за постигане на целта на Европа 2020, съответно националната цел за 76% заетост сред населението на възраст 20-64 години до 2020 г. Подобряването на градската среда е фактор за растеж, насърчаване на демографското развитие, увеличаване на инвестициите и съответно за създаване на нови работни места. Следва да се отбележи, че голяма част от дейностите, попадащи в обхвата на инвестиционните приоритети по тази тематична цел ще бъдат изпълнявани посредством инструменти за финансов инженеринг като по този начин се планира да бъде привлечен сериозен обем частни капитали. Това се отнася и до инвестициите в туристическа инфраструктура (обекти на природното и културно наследство), които в допълнение ще създадат стимул за развитие на местните икономики в регионите и ще доведат до създаване на нови форми на заетост.

Следваща по приоритет по отношение на финансовото разпределение е тематична цел 9 със 17.28% от разпределението на ресурса. В рамките на тематична цел 9 ще се подкрепят инвестиции в социална и здравна инфраструктура с оглед постигане на националната цел за намаляване броят на живеещите в бедност. България е страната с най-бедното население в Европа и в тази връзка подкрепата по ОПРР в рамките на тематичната цел ще бъде насочена към уязвимите групи от населението, които в най-голяма степен са застрашени от бедност – ромското малцинство, хората с увреждания, децата в риск и възрастните хора. Подкрепата за развитие на социална и здравна инфраструктура адресира и специфичните препоръки на съвета: „Подобряване на

публичните разходи в областта на здравеопазването” и „С цел намаляване на бедността да подобри достъпа на децата и възрастните хора до качествени социални услуги, както и да изпълнява Националната стратегия за интегриране на ромите”. Социалното включване ще бъде подкрепено и чрез инвестиции в културна и спортна инфраструктура.

Тематична цел 7 е в размер на 12,24 % от ресурсите по ОПРР, които са насочени към развитието на регионална пътна инфраструктура. Причина за това разпределение са националните нужди и приоритети: транспортната мрежа в страната се състои главно от по-нисък клас пътища, които са в много лошо състояние. Нуждата от инвестиции далеч надхвърля наличния по оперативната програма ресурс. Голяма част от републиканската пътна мрежа (най-вече второкласните и третокласни пътища) е пригодена за натоварване само 10 т/ос и не отговаря на Европейските изисквания. Това от своя страна води до по-голямо натоварване на пътищата от по-висок клас. Ето защо ОПРР ще съсредоточи подкрепа върху пътищата от първи, втори и трети клас, които осигуряват достъп до райони с потенциал за развитие на туризъм или обслужват вътрешнорегионални връзки между градовете и осигуряват възможности за развитие на техния специфичен икономически потенциал, и които същевременно осигуряват връзка и достъп до TEN-T мрежата. Инвестициите в пътна инфраструктура осигуряват свързаност на регионите и достъп до единния пазар и в този смисъл са основен двигател на растежа. Планираните интервенции по ОПРР ще имат положително въздействие върху мобилността на населението и бизнеса, ще допринесат за интеграцията на отдалечени и слабо развити региони и ще насърчат развитието на местния икономически потенциал като по този начин ще способстват за постигането на националната и европейска цели за повишаване на заетостта.

Инвестициите в образователна инфраструктура (тематична цел 10), с 10,24% са насочени към изпълнение на националната цел за намаляване броя на преждевременно напусналите образователната система и увеличаване дела на завършилите висше образование. Основни причини за ранното отпадане от системата на образованието са негативното отношение към учебния процес, слабият успех и липсата на мотивация. ОПРР ще адресира тези проблеми чрез осигуряване на възможности за целодневна организация на учебния процес, условия за извънкласни занимания и цялостно подобряване на средата в училищата. Инвестициите в образователна инфраструктура адресират специфичните за страната препоръки на съвета по отношение на подобряване публичните разходи в областта на образованието и осигуряване на реален достъп до образование на групите в неравностойно положение”. Създаването на мотивация и положителна нагласа към образователната система при учениците в дългосрочен план ще допринесе за повишаване дела на завършилите висше образование. Принос към тази цел ще имат и инвестициите във висшите училища. Разпределението на финансовите ресурси по оперативната програма се обуславя от нейната специфика: това е териториална оперативна програма, която има принос към голям брой тематични цели, концентрирани и координирани на териториално ниво. Въпреки това е спазен и принципът за тематична концентрация с определен превес на Тематична цел 6 и Тематична цел 4.

Най-малък е ресурса по Тематична цел 5, с оглед ниския потенциал за осигуряване на растеж и заетост.

Приоритетните оси и произтичащите от тях дейности са тези, които определят рамката за бъдещо развитие на инвестиционни предложения по Приложения № 1 и № 2 на Закона за опазване на околната среда, поради което те са предмет на подробно

разглеждане в настоящия раздел. Към всяка Приоритетна ос са идентифицирани инвестиционни приоритети, като към всеки приоритет са посочени специфичните цели, които му съответстват.

Приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие”

Исторически погледнато, градовете винаги са били двигатели на културата и обществения прогрес. Те са центровете на търговията и икономическия живот, на науката и просветата. Безспорен факт, е че Европа е един от най-урбанизираните континенти. 68 % от гражданите на ЕС живеят в градове, показателите за България са подобни.

Темите, свързани с градското развитие, все по-силно залягат и в политиката за сближаване на ЕС. Държавите членки на ЕС подчертаха териториалната важност на политиката за градовете в Европа с приемането на Териториалния дневен ред на Европейския съюз и Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове по време на неформалната среща на министрите в Лайпциг през 2007 г. МРР участва от самото начало и има принос към този процес.

Териториалният дневен ред на Европейския съюз 2020 г. (ревизиран 12.05.2011 г., Унгария) изтъква като приоритети за градско развитие подкрепа за полицентрично и балансирано териториално развитие и насърчаване на интегрираното развитие в градовете.

Основният теоретичен подход, на който стъпват тези документи е следният: Ако доскоро държавите планираха развитието, по следната логика: от допускането че стратегическите инвестиции създават работни места, които привличат хора и така генерират развитие, сега логиката започва да се обръща – създаването на качествена и предоставяща разнообразни възможности за образование, забавление, спорт, работа и отдих градска среда задържа и привлича високообразованите и квалифицирани млади хора, което привлича стратегическите инвеститори.

Значението на градовете и нуждата от целенасочени мерки за устойчиво и интегрирано градско развитие е отчетена в Националната програма за реформи 2012-2020, в Националната програма за развитие България 2020, както и в Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022.

Ето защо в Оперативната програма за регионално развитие 2014-2020 най-голям приоритет е поставен върху устойчивото и интегрирано градско развитие – Приоритет 1. Приоритетът включва широк набор от допустими инвестиции. Концентрация се постига чрез фокусиране в допустимите градове и по конкретно в рамките на зоните на въздействие на съответните Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие.

Ще бъдат определени лимити за всяко ниво от градове (от 1 до 4) – по този начин градовете няма да се конкурират помежду си, а ще могат да планират проектите и ресурсите си.

За градовете от 1-во до 3-то ниво се допуска финансиране на проекти по групи дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“, „социална инфраструктура“, както и общинска образователна инфраструктура извън зоните за въздействие на ИПГВР, в рамките на общинската територия. Финансираните по това изключение дейности не могат да надвишават 20% от предварително определения лимит на съответния град по приоритетна ос 1.

Основната роля на този приоритет е да подкрепи интегрираните инвестиции в рамките на ИПГВР, чрез спазване принципите на тематичната концентрация, и осигуряване на териториална концентрация – на територията на градовете и дори в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво.

По този начин ИПГВР целят да се постигне синергичен ефект от координираното изпълнение на различни местни секторни политики и инвестиции на териториално ниво, така че цялостното решение да надхвърли добавената стойност ако тези политики и инвестиции биха били изпълнени по отделно.

Поради тази причина приоритетната ос е насочена едновременно към няколко тематични цели, така че да се направи възможно изпълнението на ИПГВР и да се постигне максимална интеграция на интервенциите на територията на градовете.

Приоритетната ос включва няколко инвестиционни приоритети. Ще се комбинират инвестиции в общинска образователна инфраструктура, социална културна и спортна инфраструктура, енергийна ефективност и градски транспорт. Когато е приложимо, интервенциите ще се осъществяват в съответствие с приоритетите на отделните секторни стратегически документи, за да се постигне координиран и интегриран подход.

Основавайки се на опита от настоящия програмен период, с финансов инженеринг частично или изцяло ще се финансират инвестиции в спортна инфраструктура, енергийна ефективност в жилищни сгради, културна инфраструктура, както и зоните с потенциал за икономическо развитие, градска среда и интегриран градски транспорт.

Идентифицирани градове за подкрепа в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. е един от документите за стратегическо планиране на пространственото развитие, съгласно чл.7а, ал.2 от Закона за регионалното развитие. Концепцията е разработена на основание чл.2, ал 1 от закона, който предвижда държавната политика за регионално развитие да се изпълнява в съответствие със стратегиите за пространствено развитие на национално, регионално, областно и общинско ниво, определени с концепциите и схемите за съответното териториално ниво. Съгласно чл. 2а, ал.1 от закона, концепциите и схемите за пространствено развитие определят целите на държавната политика за устройството на територията за определен период от време за съответното териториално ниво.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. година е стратегически документ, който гарантира координация на планирането на регионалното развитие и устройственото планиране на територията и осигурява тяхната съгласуваност и методическа обвързаност при подготовката на документите за управление на средствата от ЕС за следващия многогодишен програмен период 2014 – 2020 г. Обхватът и съдържанието на Националната концепция за пространствено развитие са съобразени с изискванията на чл.7б, ал. 4 от Закона за регионалното развитие.

Определящи принципи за избор на градовете за подкрепа по ОПРР:

- Подкрепа на всички градове от 1, 2 и 3 ниво според модел „Умерен полицентризъм” от НКПР (39 на брой съгласно Приложение 2). При тяхното

определяне са взети предвид и европейски класификации, основно разработките по ESPON.

- Подкрепа на градове от 4-то ниво, които отговарят на няколко допълнителни критерия:
  1. Да бъде разположен на основна или второстепенна ос на развитие;
  2. Да бъде разположен в периферна територия (крайгранична или вътрешна), за да осъществява връзки със съседни територии, в т.ч. и извън страната;
  3. Да играе роля на обслужващ център за повече от една община;
  4. По възможност във всяка област освен областният център, да има поне още един подкрепен град;
- При избора на градове за подкрепа от 4-то ниво се вземат в предвид и национални класификации, основно категоризацията на АТ и ТЕ (градове от 2 и 3 категория) и класификацията по нива на НКПР в частта ѝ предвиждания за бъдещи периоди:
  5. Включен в предвижданията и тенденция към преминаване към по-високо ниво;
  6. Категория 2 или 3 от категоризацията на ЕКАТТЕ;

Постигане на растеж и осигуряване на заетост - възприетият подход за подкрепа по ОПРР за периода 2014-2020 г., относно осигуряването на растеж и нови работни места се базира на най-добрите практики от сегашния програмен период, като ги надгражда и се стреми да избегне допусканията в миналото грешки. Чрез заложените мерки за подкрепа в съответните сектори на регионално ниво пряко и косвено ще бъдат подкрепени от една страна намаляването на безработицата и увеличаване на заетостта и от друга реализиране на икономически растеж в съответствие с целите на Стратегия Европа 2020. Взети са предвид констатациите на средносрочната оценка на ОПРР 2007-2013, съгласно която резултатите от изпълнението на програмата имат положително въздействие върху процесите на регионалното развитие в страната, като представляват подкрепа за противодействие на последиците от глобалната финансова криза главно в 3 аспекта: първо върху качеството на живота на хората и намаляване на вътрешната миграция, второ като източник на инвестиционни средства за общините и трето създаване на пазарни възможности за местната строителна индустрия, която е сред най-засегнатите от кризата. Благоприятно косвено въздействие има и върху секторите туризъм и енергетика. Основният финансов ресурс по ОПРР (60%) се фокусира върху подпомагане развитието на 67-те града, определени за конкретни бенефициенти по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на Програмата. Анализите на Министерство на регионалното развитие, като компетентно ведомство по отношения на регионалната политика, показват че тази политика следва да насочи своята подкрепа за развитие на градовете центрове - двигатели на растеж, с цел подобряване качеството на живот, повишаване на конкурентоспособността и като краен резултат достигане на средноевропейските нива на развитие. Градовете могат да допринесат за приобщаващия растеж и по-специално в борбата срещу социалната поляризация и бедността, в решаването на проблемите, произтичащи от застаряването на населението, да станат привлекателно място за живеене, осигурят алтернативна заетост и нови работни места, като осигурят минимизиране и

премахване на протичащите негативни демографски тенденции, чрез намаляване миграцията към по-големите градове, създавайки равномерно разпределени опорни центрове на територията на страната.

В *Приложение 1* е показана Карта на градовете за подкрепа по ОПРР 2014-2020 г. (67 броя), а в *Приложение 2*: Списък на градове, конкретни бенефициенти по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” на Оперативната програма „Региони в растеж” за периода 2014-2020 г. Тези 67 града са описани по-долу по йерархични нива:

- Първо йерархично ниво – София;
- Второ йерархично ниво – Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Стара Загора, Плевен, Велико Търново, Благоевград, Видин (общо 9 бр.);
- Трето йерархично ниво – , Монтана, Враца, Ловеч, Габрово, Търговище, Разград, Шумен, Силистра, Добрич, Сливен, Ямбол, Хасково, Кърджали, Смолян, Пазарджик, Перник, Кюстендил, Свищов, Горна Оряховица, Казанлък, Димитровград, Асеновград, Карлово, Дупница, Петрич, Лом, Велинград, Панагюрище и Гоце Делчев (общо 29 бр.);
- Четвърто йерархично ниво –, Троян, Севлиево, Попово, Карнобат, Малко Търново, Нова Загора, Свиленград, Ивайловград, Крумовград, Девин, , Самоков, , Сандански, Ботевград, Пещера, Поморие, Разлог, Нови пазар, Провадия, Червен бряг, Козлодуй, Берковица, Тутракан, Елхово, Белоградчик, Златоград, Никопол, Генерал Тошево, Мездра (общо 28 бр.).

Избраните 67 града са разпределени по 6-те района от ниво NUTS 2, както следва:

- Северозападен район (СЗР): Плевен, Видин, Монтана, Враца, Ловеч, Лом, Козлодуй, Никопол, Белоградчик, Берковица, Мездра, Червен Бряг, Троян – 13 града;
- Северен централен район (СЦР): Русе, Велико Търново, Габрово, Разград, Силистра, Свищов, Горна Оряховица, Севлиево, Тутракан – 9 града;
- Североизточен район (СИР): Варна, Шумен, Добрич и Търговище, Попово, Нови Пазар, Провадия, Генерал Тошево – 8 града;
- Югозападен район (ЮЗР): София, Благоевград, Кюстендил, Перник, Дупница, Петрич, Гоце Делчев, Ботевград, Самоков, Разлог, Сандански – 11 града;
- Южен централен район (ЮЦР): Пловдив, Хасково, Кърджали, Смолян, Пазарджик, Карлово, Велинград, Панагюрище, Пещера, Девин, Златоград, Димитровград, Крумовград, Ивайловград, Свиленград, Златоград – 16 града;
- Югоизточен район (ЮИР): Бургас, Стара Загора, Сливен, Ямбол, Казанлък, Нова Загора, Карнобат, Поморие, Елхово, Малко Търново – 10 града.

Анализите показват, че икономическата криза поставя огромен натиск върху публичните бюджети, а намаленото ниво на кредитиране, ограничава частните инвестиции, вкл. в подобряване на градската среда и създаване на адекватни условия за живот в градовете. Липсата на кредитен ресурс за придобиване на дълготрайни материални активи е един от основните фактори за спада на частните инвестиции и оттам на растежа и заетостта. Инструменти от типа JESSICA

стимулират както публично частното партньорство така и кредитни институции за участие в публичните политики за регионално и градско развитие.

Финансовите инструменти насърчават предприемаческия дух и позволяват на всички икономически субекти да участват в развитието на градовете и да получават подкрепа със средства от Европейския съюз, като се постига устойчив ръст на икономиката и реализират финансово устойчиви и целесъобразни проекти и инвестиции.

В тази връзка по ОПРР 2014-2020 г. значително се увеличат средствата, които ще бъдат отделени за възвръщаеми инвестиции, чрез прилагане на финансови инструменти в сравнение с настоящия програмен период с цел постигане на допълнителен растеж и осигуряване на заетост.

Това е причината в ОПРР 2014-2020 г. значително да се увеличат средствата, които ще бъдат отделени за възвръщаеми инвестиции, чрез прилагане на финансови инструменти в сравнение с настоящия програмен период. 18% от бюджета на ОПРР е предвиден за изпълнение на проекти, чрез финансови инструменти.

- **Приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие”**

В рамките на тази приоритетна ос се включват:

- Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 1: **Подкрепа за енергийната ефективност, интелигентно енергийно управление и използването на енергия от възобновяеми източници в публични инфраструктури, включително в публични сгради и в жилищния сектор**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Повишаване на енергийната ефективност в публичните сгради и в жилищния сектор България е заложила амбициозна национална цел по отношение постигнатите параметри на енергийна ефективност, а именно достигане на 25% по-висока енергийна ефективност към 2020 г. Това се дължи на изключително ниското ниво на енергийна ефективност, особено в домакинствата и административните сгради и големия социално-икономически потенциал на инвестициите в енергийна ефективност.

Социално-икономическият анализ, изготвен при подготовката на ОПРР 2014-2020 г. показва, че основният проблем при публичната инфраструктура е свързан с енергийната и ефективност. Тя е проблем и за голяма част от жилищните сгради, попадащи в обхвата на зоните за въздействие. Националната жилищна стратегия на Република България разглежда нуждите на жилищния сектор в страната. Сред най-значимите нужди се очертава ниската енергийна ефективност. По данни на стратегията външните ограждащи елементи на сградите имат реални коефициенти на топлопреминаване, които са 3 – 5 пъти по-високи в сравнение с нормите за ново строителство, въведени през 1999 г. В 80 на сто от съществуващия сграден фонд сутерените и таванските плочи са без топлинна изолация. Недобрата топлоизолация на външните ограждащи конструкции е причина за увеличени топлинни загуби. Топлинните загуби през остъклените повърхности /прозорци и остъклени балконски врати/ понякога достигат до 50 на сто от общите топлинни загуби.

Най-големи проблеми се очертават в сградите, строени по едропанелна технология, които са 18 900 бр. и са разположени в 120 жилищни комплекса в страната.

В тези сгради се намират 707 441 жилища, обитавани от над 1,77 млн. души. 83 на сто от панелните жилища се намират в областните центрове, като в редица големи градове панелните жилища представляват около 50 на сто от целия жилищен фонд, или почти 100% от проблемните сгради се намират в 67-те града за подкрепа по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020. Редица експертни оценки и анализи показват, че около 10 на сто от панелните жилищни сгради се нуждаят от неотложен ремонт на вътрешните инсталации и на хидроизолацията на покрива. Голяма част от тези сгради се нуждаят от конструктивно укрепване, което е задължителен елемент, с оглед постигане на устойчивост на приложените мерки за енергийна ефективност. В резултат на това, жилищният сектор е главният виновник за високото енергийно потребление в България. В Плана за действие за подобряване на енергийната ефективност в страната се посочва, че 23% от енергийното потребление се дължи на жилищния сектор. Нуждата от енергоефективното обновяване на сградите е част от по-голямата и неотложна необходимост от съживяване на градските райони с цел преустановяване на процеса на западане, урбанистична разруха, емиграция и гетоизация на големи райони и дори цели комплекси.

Основната част от жилищата са частна собственост на физически лица – 96,5 на сто. 3,0 на сто от жилищата са държавна или общинска собственост, а останалите 0,5 на сто са собственост на търговски дружества, обществени или кооперативни организации или са били необитаеми към момента на отчитането. Това налага използването на комбинация от безвъзмездна помощ и финансови инструменти за осигуряване на подходящи финансови продукти за адресиране на нуждите в този сектор.

Изключително влошени са енергийните характеристики на административните сгради на държавната и местна администрация, което освен всичко друго дава отражение и върху неефективното разходване на публични ресурси.

Примерни допустими дейности:

- Обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради, като например: ремонт на следните основни елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), вертикални технически инсталации (водоснабдителна, канализационна, електрическа, отоплителна, телекомуникационна, пожарни кранове) на сградата;
- Обновяване на административните сгради на държавната и общинската администрация като например: ремонт на следните основни елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), вертикални технически инсталации (водоснабдителна, канализационна, електрическа, отоплителна, телекомуникационна, пожарни кранове) на сградите, ремонт и реконструкция на вътрешните помещения в сградите, санитарни възли;
- Дейности по конструктивно укрепване на многофамилните жилищни сгради и административните сгради на държавната и общинска администрация;
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в жилищните сгради и административни сгради на държавната и общинска администрация, включващи

например топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване;

- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Предоставяне на заеми и гаранции за възстановими инвестиции за въвеждане на мерки за енергийна ефективност и използване на енергия от възобновяеми източници в многофамилни жилищни сгради;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни обследвания на съществуващите сгради;
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради

Конкретни бенефициенти:

- Дирекция „Обновяване на жилищни сгради”, МРР / фонд за жилищно обновяване;
- 67 общини, съгласно приложение 2;
- Финансови инструменти;

Основни целеви групи:

- Домакинства в засегнатите многофамилни жилищни сгради;
- Държавни институции за обекти в рамките на ИПГВР, съответно в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и на цялата територия за градовете от ниво 4. Предвижда се държавните институции, чиято собственост са засегнатите административни сгради на държавната администрация да участват в партньорство с определените общини – конкретни бенефициенти.
- Представители на уязвими групи от обществото – подобрената достъпност до обектите ще допринесе за социалното включване на хората в неравностойно положение.

Специфични целеви територии:

Енергийна ефективност в жилищни сгради ще се финансира на цялата територия за 67-те града, без териториално ограничение в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво.

Енергийна ефективност в административни сгради на държавната и общинска администрация ще се финансира в рамките на зоните за въздействие на ИПГВР, за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво; Сградите в градовете от 4-то ниво ще се финансират в строителните им граници без ограничение по отношение на конкретни зони.

Обосновка:

Предвидените дейности ще имат за пряк резултат повишаване на енергийната ефективност на административните и жилищни сгради в целевите територии, което ще допринесе пряко за намаляване на крайното енергийно потребление в домакинствата и косвено върху намаляване на емисиите на

парникови газове. Изпълнението на дейностите ще доведе до по-висока енергийна ефективност на публичните и жилищни сгради.

С цел осигуряване устойчивост на инвестициите са предвидени и дейности за цялостно обновяване на сградите, което значително ще подобри качеството на градската среда. Дейностите ще подпомогнат осигуряването на адекватни условия за живот и подобряването на жизненото равнище като цяло, съобразно съвременните стандарти.

Предвижда се повишаване на достъпността на средата за хора с увреждания, което ще допринесе за подобряване на мобилността като начин за хуманизиране на средата и повишаване шансовете за социално включване на хората в неравностойно положение.

Растеж и заетост - очакват се значителни съпътстващи ефекти за всички сектори на икономиката и най-вече подкрепа за малкия и средния бизнес зает в изпълнението на мерките за енергийна ефективност, повишаване на нейната конкурентоспособност и постигане на устойчив и балансиран икономически растеж.

Дейностите свързани с енергийната ефективност заемат важно място в борбата за забавяне на изменението на климата. Те оказват положително въздействие върху околната среда като допринасят за нейното съхраняване и опазване. Чрез осъществяването им на практика ще се приложат екологични решения за справяне с ефектите от урбанизацията в полза на по-голямата конкурентоспособност и по-доброто качество на живот. Увеличеното използване на финансов инженеринг ще стимулира създаването на нови банкови продукти и увеличаване на кредитирането на мерки за енергийна ефективност, което ще се отрази положително на растежа на икономиката.

- **Инвестиционен приоритет 2 на Приоритетна ос 1: Действия за подобряване на градската околна среда, обновяване на градовете, възстановяване и почистване на терените за вторично застрояване (включително зони за конверсия), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шума**

Инвестиционен приоритет 2 на Приоритетна ос 1 има 2 специфични цели:

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Повишаване на качеството на живот, социално включване, и подобряване на екологичната среда, чрез благоустрояване на физическата среда в градовете.

Целта е пряко насочена към възстановяване на градската физическа среда, което ще има както екологични, така и икономически и социални ползи за обществото

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2: Подобряване на икономическата активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие;

Двигателят на растеж на градовете е икономическото развитие. В голяма част от градските центрове в страната икономическите зони са в лошо инфраструктурно състояние. В тази връзка, в рамките на ИПГВР се включва зона за въздействие – „Зони с потенциал за икономическо развитие“. Това са градски територии с преобладаващо предназначение за производствени и други бизнес дейности с функционални, средови характеристики и състояние на техническа инфраструктура, които не отговарят на инвестиционното търсене за развитие на съществуващите и на нови икономически дейности.

Примерни допустими дейности

Градска среда

- Изграждане и възстановяване на зони за обществен отдих, **като например** паркове, зелени площи, детски площадки, зоопаркове, градски площи, междублокови пространства, спортни площадки за свободен достъп и др., включително поставяне на пейки, беседки, възстановяване на чешми, фонтани, водни площи, статуи, паметници и други елементи от градското обзавеждане, изграждане и ремонт на обществени тоалетни;
- Изграждане, реконструкция, рехабилитация на физическите елементи на градската среда, **като например** пешеходни алеи и тротоари, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, подлези, надлези и мостове за пешеходци и велосипедисти, включително свързани дейности, като поставяне на указателни знаци, информационни табели и др.;
- Изграждане, рехабилитация и реконструкция на улични мрежи, и обществени паркинги;
- Инсталиране на енергоспестяващо улично осветление и осъществяване на мерки за повишаване на сигурността и предотвратяване на престъпността, като например поставяне на осветление на паркови площи, охранителни системи за наблюдение на обществени места и др.
- Въвеждане на системи за контролиран достъп в пешеходни зони на МПС, **като например** механични/хидравлични/ел.прегради недопускащи достъп на МПС в пешеходните зони, но спускащи се при подаден сигнал от линейка, пожарна, полицейски автомобил, автомобили за почистване, които позволяват влизане в тях и на други автомобили (например на доставчици на магазини и др.) в точно регламентирани часове в които е позволен достъп, връзка на системата със системата за видео наблюдение и т.н.;
- Създаване на достъпна архитектурна среда, свързана с горните направления, включително подобряване на достъпа за хора с увреждания до сгради, в които е разположена общинската администрация;

Зони с потенциал за икономическо развитие

- Подобряване и реконструкция на съществуваща или строителство/ развитие на нова техническа инфраструктура, свързана с бизнеса, **като например** комуникационна свързаност, строителство/ реконструкция/ рехабилитация на улици, осигуряващи достъп до и в индустриалните и бизнес зони, електроснабдяване, публично осветление, връзки към главната газоснабдителна, водоснабдителна и канализационна мрежа, поставяне на указателни знаци и информационни табели, охранителни системи до или в рамките на бизнес зоните и терените и др. в рамките на зоните с потенциал за икономическо развитие към ИПГВР;
- Строителство, обновяване, рехабилитация, реконструкция и ремонт на бизнес и индустриални зони в рамките на зоните с потенциал за икономическо развитие към ИПГВР, в т. ч. и на сгради;

- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Озеленяване, места за отдих, велоалеи, паркинги за велосипеди и автомобили на работещите в зоните с потенциал за икономическо развитие
- Обследвания за енергийна ефективност, конструктивни обследвания на горепосочените сгради.
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради

Мерките за енергийна ефективност и, въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- 67 общини, съгласно приложение 2 на ОПРР;
- Финансови инструменти;

Целеви групи:

- Населението на 67 града, определени за подкрепа по ОПРР, което ще бъде облагодетелствано от подобряване на градската среда и общото повишаване на качеството на живот.
- Насърчени инвеститори съгласно законът за насърчаване на инвестициите.
- Представители на уязвими групи от обществото – подобрената достъпност до обектите ще допринесе за социалното включване на хората в неравностойно положение.

Специфични целеви територии:

Група дейности „Градска среда” предвиждат интервенции във всички зони за въздействие, включени в ИПГВР на градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво, както и на цялата територия на градовете от ниво 4, определени за подкрепа по ОПРР.

Група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ ще се реализират в рамките на зоните с потенциал за икономическо развитие, включени в ИПГВР на градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво, както и на цялата територия на градовете от ниво 4, определени за подкрепа по ОПРР.

За градовете от 1-во до 3-то ниво се допуска финансиране на проекти по група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ извън зоните за въздействие на ИПГВР, в рамките на общинската територия и в рамките на определения в Приоритетна ос 1 праг от 20% от предварително определения лимит на съответния град по приоритетна ос 1.

Обосновка

Дейностите за подобряване на градската среда са пряко насочени към постигане на специфична цел 1 „Повишаване на качеството на живот, социално включване, и подобряване на екологичната среда, чрез благоустрояване на физическата среда в градовете“;

Градовете и урбанизираните територии могат да бъдат успешни и устойчиви, само ако гражданите желаят да живеят и работят в тях и имат възможност да общуват, пътуват и да създават своите домове. Те могат да бъдат привлекателни за чуждестранния бизнес, инвеститори и туристи, ако цялостната градска среда е безопасна, устойчива и с високо екологично и естетическо качество.

Ето защо ще се финансират конкретни инвестиции, насочени към определени градски райони, физическото им обновяване и благоустройство, за да се създаде привлекателна градска среда.

Зелените площи в градовете имат силно влияние върху качеството на живот на техните жители. Те предоставят възможности за физическо възстановяване, социални контакти, отмора и спокойствие. Зелените площи са важни и за градското биоразнообразие, контактът с което е средство за насочване на общественото внимание към по-широкообхватните проблеми, свързани с опазването на околната среда.

Дейностите за подкрепа за зони с потенциал за икономическо развитие пряко насочени към изпълнение на специфична цел 2 „Подобряване на икономическата активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие“ са пряко насочени към **постигане на растеж и осигуряване на работни места**.

Съгласно последните промени и изменения на Закона за насърчаване на инвестициите (ЗНИ), одобрени и обнародвани в ДВ бр. 16 от 19.02.2013г., се провежда политика за нарастване на инвестициите за насърчаване на икономически дейности и проекти с висока добавена стойност и създаване на нови работни места. Основната цел е насърчаване на регионалните диспропорции в социално-икономическото развитие в България. В Правилника за прилагане на ЗНИ са заложили минимални критерии за инвестиционните проекти, които могат да се възползват от насърчителните мерки, в т.ч. създаване на нови работни места. Те получават сертификат за клас инвестиции – приоритетен инвестиционен проект, клас А, клас Б. Предвижда се увеличаване на правомощията на общините за насърчаване на инвестициите. Една от мерките за насърчаване е подпомагане за изграждане на елементи от техническата инфраструктура от страна на общините. Стимул за реализирането на инвестиционни проекти е възможността за създаване на публично-частни партньорства с общините

Мерките и дейностите за подкрепа на „Зони с потенциал за икономическо развитие“ в Приоритет 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на ОПРР 2014-2020 предлагат възможности за финансова подкрепа и реализиране на инфраструктурните мерки за насърчаване на инвестициите по ЗНИ. Допълняемостта на мерките на ОПРР 2014-2020 и мерките на ЗНИ води до интегриран териториален подход на развитие на икономическите територии в градовете.

Предвидените дейности ще дадат импулс за съживяване на местните икономики, запазване на съществуващите и създаване на нови работни места.

- *Инвестиционен приоритет 3 на Приоритетна ос 1: Инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение*

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Намалване броя на преждевременно отпадналите от училище, чрез инвестиции в образователна инфраструктура в градовете

Анализът на стратегическите документи в сферата на образованието показва, че целите и приоритетите на сектора, които биха могли да бъдат подкрепени по линия на ОПРР 2014-2020 г. са свързани с подобряване на материалната база и техническото оборудване в детските градини, училищата и висшите учебни заведения.

Примерни допустими дейности:

- Строителство, реконструкция и ремонт на образователни институции, **като например** детски ясли и градини, основни и средни училища (напр. учебни зали, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, учебни корпуси, общежития, интернет връзки), включително прилежащото дворно място;
- Доставка и монтаж на оборудване и обзавеждане за горепосочените сгради/помещения, като част от цялостното им обновяване;
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни обследвания на сградния фонд.
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- 67 общини, съгласно приложение 2, за обекти в рамките на зоните за въздействие в 39 града от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и на цялата градска територия в градовете от 4-то ниво, съгласно ИПГВР;

Целеви групи:

- Децата, подрастващите и младежите, незавършили средно образование на територията на 67 града, определени за подкрепа по ОПРР, които ще бъдат директни ползватели на инфраструктурата. Специален фокус ще представляват представители на тези възрастови групи от ромското население, което е с най-нисък образователен статус и с ограничен достъп до образователни услуги.
- Семейства с деца на територията на 67 града, определени за подкрепа по ОПРР – подобряване достъпа до качествено образование за децата е стимул за задържане на

работоспособното население в регионите и допринася за справяне с отрицателните демографски тенденции.

- Представители на уязвими групи от обществото – подобрената архитектурна среда ще допринесе за социалното включване на хората в неравностойно положение.

Специфични цели територии:

Интервенциите ще се осъществяват в рамките на ИПГВР, съответно в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и цялата градска територия в градовете от 4-то ниво.

За градовете от 1-во до 3-то ниво се допуска финансиране на проекти по този инвестиционен приоритет извън зоните за въздействие на ИПГВР, в рамките на общинската територия и в рамките на определения в Приоритетна ос 1 праг от 20% от предварително определения лимит на съответния град по приоритетна ос 1

Обосновка: Дейностите са пряко насочени към постигане на специфичната цел на инвестиционния приоритет, а именно „Намаляване броя на преждевременно отпадналите от училище, чрез инвестиции в образователна инфраструктура в градовете“. Една от причините за ранно отпадане от училище е именно лошата образователна инфраструктура, ограничени възможности за получаване на професионално образование, липса на капацитет за целодневни дейности в училищата. Инвестициите в образователна инфраструктура ще имат за непосредствен резултат подобряване качеството на образователната среда и съответно повишаване на нейната атрактивност. Обновяването на материалната база ще доведе до цялостно подобряване на учебния процес и ще улесни въвеждането на нови методи на обучение, които да повишат и задържат интереса на младите хора. Подобрените условия в учебните заведения, модерните класни стаи и кабинети ще се отразят благоприятно на мотивацията на учениците за по добра активност при усвояване на знанията и реализацията им на пазара на труд. Осигуряването на възможност за целодневната организация на учебния процес чрез строителство и ремонт на занимални, места за спорт и отдих, за занимания по интереси и др. ще накара младежите да прекарват повече време в училищата, ще провокира интерес и желание за развитие и продължаване на образованието, ще превърне училищата в привлекателно място за развитие на личността и база за бъдеща конкурентоспособна професионална реализация. По този начин интервенциите пряко ще допринесат за намаляване броя на преждевременно отпадналите от училище и ще създадат предпоставки за повишаване дела на завършилите образование. Мерките, свързани с ново строителство, ще отговорят адекватно на нуждите от по-голям брой места в детските градини, а по-късно и в училищата, и ще осигурят равен достъп до образование за младото поколение. Дейностите за подобряване достъпа на хора с увреждания до сградите, предмет на интервенции, са предпоставка за социално включване и борба с изолацията на тази група от обществото.

Внедряването на мерки за енергийна ефективност и използването на енергия от възобновяеми източници ще допринесат за подобряване качеството на околната среда.

Подпомаганите дейности ще задържат децата и младежите в училищата и ще доведат до по-добри образователни резултати на учениците, което в дългосрочен план ще стимулира увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост, намаляване на безработицата и свързаните с нея нива на обща и детска престъпност.

- *Инвестиционен приоритет 4 на приоритетна ос 1: Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаване на социалното включване чрез подобрен достъп до социални, културни и рекреационни услуги и преминаване от институционални услуги към услуги в общността*

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Социално приобщаване, чрез инвестиции в социална, спортна и културна инфраструктура в градовете

По отношение на социална инфраструктура, ОПРР ще спомогне за постигане на целите, заложи в секторните документи за социална политика като Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012-2030 г.), Националната стратегия за демографско развитие на населението в Р България (2012-2030 г.), Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р. България“ (2010) и Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020.

Осигуряването на подходяща социална инфраструктура е ключов фактор за ефективно социално включване и участие в живота на обществото на уязвимите групи. Основните цели на социалната политика в рамките на интегрираното и устойчиво градско развитие обхващат интеграция на групите в неравностойно положение и осигуряване и подобряване на битови условия за уязвимите и необлагодетелстваните групи от населението.

Развитието на социалната инфраструктура ще повиши качеството на предоставяните социални услуги.

Спортната инфраструктура в страната се характеризира с морално остарели съоръжения, лоша поддръжка и единични опити за ново строителство на спортни площадки и зали. Недостатъчен е броят на специализираните площадки по местоживееене, на велоалеи и други спортни съоръжения, които предоставят възможности за самостоятелно или организирано практикуване на спорт.

Общият брой на регистрираните в публичния регистър спортни обекти и съоръжения за социален туризъм към 2010 г. на територията на Република България е 2012, като приблизително 90 на сто от тях са под управлението на общините, 7 на сто са държавна собственост и едва 3 на сто са частна собственост.

Съгласно Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България (2012 – 2022) в по-голямата си част тази материално-техническа база е амортизирана и не отговаря на международните стандарти за провеждане на спортни, културни, здравни и други дейности, както и на изискванията за безопасност. Няма достъпна среда за хора с увреждания.

Осигуряването на подходящи условия за спорт и отдых ще има своя принос в борбата с демографския спад в градовете, както и в привличането на частни инвестиции и съответно нови възможности за заетост.

Интервенциите в спортна инфраструктура ще осигурят възможност за провеждане на масови спортни и други обществени събития в градовете, което ще окаже влияние върху икономическата активност и по този начин ще допринесе за устойчив и приобщаващ растеж.

Страната ни е на едно от последните места по здравен статус и спортна активност на населението. Липсата на подходяща и достъпна спортна база се отразява демотивиращо върху практикуването и развитието на спорта за всички.

По данни на Eurobarometer по ниво на физическата активност на гражданите България се нарежда на последно място сред страните от ЕС с едва 3 % редовно практикуващи спорт и 58 % никога неучастващи в спортни дейности. 46% заявяват, че по местоживееене не им се предоставят достатъчно възможности за спорт и физическа активност. По този показател България се нарежда също на последно място сред страните – членки на ЕС.

В тази връзка от ключово значение е осигуряването на възможности и подходящи условия за спорт, т.е. инфраструктура и съоръжения, които да привличат и насърчават интереса на населението и особено младите хора към спортни дейности. Това в значителна степен ще допринесе за подобряване здравния статус на населението и качествените характеристики на работната сила.

Спортната активност е стимул за социално сближаване и интеграция в обществото. Осигуряването на възможности за спорт, особено за децата, подрастващите и младежите, както и представителите на тези възрастови групи от ромското население, ще допринесе за тяхното пълноценно участие в обществения живот и за намаляване на хулиганските прояви и детската престъпност.

Достъпността за хора с увреждания до спортните бази е ограничена или изцяло липсва. В тази връзка осигуряването на достъпна архитектурна среда за тази група от населението ще допринесе за справяне с проблема на социалната изолация и по-активното включване на хората с увреждания в обществото.

В тази връзка качеството, достъпността и привлекателността на базите и инфраструктурата за масов спорт е съществен фактор за повишаване на спортната активност на населението и социална интеграция на хора в неравностойно положение.

Градовете са центрове на социално-икономическия живот в страната, в това число и на културата. Духовният и културен живот на населението е от важно значение за развитието на градовете. Културно-историческото развитие на България обуславя богатото културно наследство и разнообразните културни особености на градските територии. Развитието на културния живот и инфраструктура в градовете повишава и качеството на живот на хората, живеещи в тях.

Примерни допустими дейности:

Социална инфраструктура:

- Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция, ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на

целевата група;

- Основен ремонт/реконструкция/изграждане на подходяща общинска инфраструктура за предоставяне на услуги в общността за възрастни хора и хора с увреждания, които не са част от процеса на деинституционализация – дневни центрове, приюти, кризисни центрове, социални обществения и др.
- Основен ремонт/реконструкция/ изграждане на подходяща общинска инфраструктура за предоставяне на услуги в общността за деца, които не са част от процеса на деинституционализация - центрове за работа с деца на улицата, кризисни центрове, дневни центрове, консултативни центрове и др.
- Доставка и монтаж на оборудване и обзавеждане за горепосочените сгради/помещения, като част от цялостното им обновяване;

Спортна инфраструктура

- Строителство, реконструкция, ремонт, оборудване и обзавеждане на спортна инфраструктура, като например спортни зали, плувни басейни, футболни игрища, стадиони, комбинирани игрища за волейбол и баскетбол, тенис кортове и др.
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;

Културна инфраструктура

- Развитие на инфраструктурата в сферата на културата чрез строителство, реконструкция, ремонт, оборудване и обзавеждане например на културни центрове, театри, читалища, библиотеки, музеи, опери, галерии, изложбени зали и други обекти, свързани с културния живот;

За всички групи дейности

- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни обследвания на горепосочените сгради.
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до сградите обект на интервенция

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти по група дейности „социална инфраструктура”:

- 67 общини, съгласно приложение 2, за обекти в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и на територията на целия град за градовете

от ниво 4, съгласно ИПГВР;

Конкретни бенефициенти по група дейности „Спортна инфраструктура”

- 39 общини, съгласно приложение 2, за обекти в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво

Финансови инструменти за обекти в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво;

Конкретни бенефициенти по група дейности „Културна инфраструктура“

- 67 общини, съгласно приложение 2, за обекти в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и на територията на целия град за градовете от ниво 4, съгласно ИПГВР;
- Финансови инструменти, за обекти в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и на територията на целия град за градовете от ниво 4, съгласно ИПГВР;

Целеви групи:

- Уязвими групи от населението на 67 града: деца, безработни, работещи бедни, неграмотни, нискоквалифицирани и нискообразовани хора в трудоспособна възраст, бездомни, самотно живеещи без близки и роднини, многодетни семейства, самотни родители с деца, пенсионери, маргинализирани групи, в т.ч. ромите, хора с увреждания;
- Населението на 67 града, определени за подкрепа по ОПРР, което ще бъде облагодетелствано от подобряване на социалната инфраструктура и общото повишаване на качеството на живот.
- Посетители и гости на градовете, които ще се възползват от подобрените възможности за културни мероприятия, социални среда, контакти и включване

Специфични целеви територии:

Интервенциите по групи дейности социална и културна инфраструктура ще се осъществяват в рамките на ИПГВР, съответно в рамките на зоните за въздействие за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво и територията на целия град за градовете от ниво 4. Специален фокус ще представляват социалните зони за въздействие с оглед максимално адресиране на нуждите на маргинализираните групи от обществото и по-специално ромите, които в по-голямата си част са концентрирани в тези зони.

Интервенциите по група дейности „Спортна инфраструктура“ ще се осъществяват само в ИПГВР на градовете от 1-во до 3-то ниво. За градовете от 1-во до 3-то ниво се допуска финансиране на проекти по група дейности „социална инфраструктура“ извън строителните граници на града, в рамките на общинската територия и в рамките на определения в Приоритетна ос 1 праг от 20% от предварително определения лимит на съответния град по приоритетна ос 1.

Обосновка:

Дейностите са пряко насочени към изпълнение на специфична цел „Социално приобщаване, чрез инвестиции в социална инфраструктура в градовете“.

Бедността е една от основните причини за социална изолация в градовете. Едно от измеренията на бедността е липсата на подслон или нормални условия на живот, съответстващи на съвременните стандарти.

Много от представителите на целевите групи живеят при мизерни условия без достъп до комунални услуги, без вода и електричество. Ето защо предвидените в рамките на приоритета дейности са насочени към разрешаване на този проблем, а именно: осигуряване на адекватни условия на живот за уязвимите групи от населението. Строителството на нови, както и ремонтът или разширението на съществуващи социални жилища ще отговори на нарастващите потребности от осигуряване на достъпен подслон за най-бедните представители на обществото. Правото на жилище е основно човешко право и предвидените дейности имат за цел да осигурят равен достъп до това право на всички членове на обществото. Осигуряването на нормални условия за живот и грижа за уязвимите групи ще помогне за повишаване на тяхната мотивацията да излязат от изолацията и да положат усилия за социализация, водене на пълноценен живот и интегриране на пазара на труда.

В много от градовете има райони с компактно ромско население, които живеят при условия, немислими за съвременния човек. Планираните интервенции ще допринесат за осигуряване на адекватни условия на живот за това население, както и за социалната интеграция на ромите в рамките на по-широката социална зона в ИПГВР.

Обновяването на културната инфраструктура в градовете, като част от интегрираните мерки за градско развитие, ще допринесе за социално включване, чрез насърчаване на културния живот в градовете.

Дейностите по подобряване на културната и спортна инфраструктура не могат да бъдат отделени от мерките за градско развитие. Насърчаването на културния живот и спортната активност в градовете е стимул за социално сближаване и интеграция на уязвими групи от обществото. Конкретен принос в тази насока ще имат мерките за подобряване на достъпността в обектите на интервенция.

Ще се финансира осигуряването на достъпна среда за хора с увреждания, както в жилищния сектор, чрез осигуряване на жилища, пригодени за специалните потребности на тази целева група, така и в публичните сгради, в които се предоставят социални услуги. По този начин мерките ще допринесат за насърчаване на социалното включване на хората с увреждания.

Предвидените мерки за енергийна ефективност и внедряване на инсталации за използване на енергия от възобновяеми източници ще дадат своя принос за опазване на околната среда и подобряване качеството на въздуха в градовете чрез намаляване потреблението на енергия и съответно на емисиите на парникови газове.

Дейностите в рамките на този приоритет в максимална степен насърчават устойчивото градско развитие, тъй като допринасят за осигуряване на равни възможности за всички членове на обществото чрез насърчаване на социалното включване на уязвимите групи, както и за опазване на околната среда чрез мерките за енергийна ефективност.

Интервенциите ще допринесат и за цялостно подобряване на облика на градовете, повишаване качеството на градската околна среда и на стандарта на живот на населението.

• *Инвестиционен приоритет 5 на Приоритетна ос 1: Насърчаване на нисковъглеродни стратегии за всички типове територии и особено градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и смекчаване на съответните адаптационни мерки*

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Подобряване на качеството на въздуха в градовете, чрез подобрена градска мобилност и повишаване дела на електротранспорта.

Един от най-сериозните проблеми в градовете е качеството на въздуха, което непрекъснато се влошава поради нарастване на производствените дейности, нарастване на трафика и задръстванията, високото потребление на енергия. Един от основните източници на замърсяване е трафикът и в тази връзка е от съществено значение насърчаването на устойчивата мобилност, в това число намаляване ползването на лични автомобили, насърчаване използването на обществен градски транспорт и алтернативни форми на транспорт (например с велосипед). Ето защо в рамките на този приоритет ще се финансират дейности, целящи трайно подобряване на транспорта в градовете и създаване на устойчиви интегрирани транспортни системи.

В тази връзка основните предизвикателства пред градския транспорт, оказващи пряко влияние върху околната среда, които са формулирани и във финансираните по ОПРР 2007-2013 г. интегрирани проекти за устойчив градски транспорт, както и в съответните предпроектни проучвания, са:

- Нарастващ трафик и задръствания – анализите показват, че броят на автомобилите прогресивно нараства и очакванията са тази тенденция да се запази до 2020 г. Ето защо е необходимо да се предприемат мерки за ограничаване на задръстванията и насърчаване използването на алтернативни форми на транспорт, включително обществен транспорт, който се смята за по-екологично чист в сравнение с автомобилите.
- Амортизиран автопарк и транспортна инфраструктура, които намаляват ефективността и скоростта, както и качеството на транспортната услуга. Лошото състояние и недостатъчната достъпност на обществения транспорт (особено по отношение на хората с увреждания) са основната причина все по-голяма част от населението да предпочита личния превоз като форма на придвижване.
- Липса на алтернативни екологосъобразни начини на придвижване и пътуване – рядко се намират алтернативи на личния превоз, липсват удобни връзки на градския транспорт, липсва развита мрежа, която да служи за алтернатива на основните пътни артерии в рамките на градовете.

Транспортът оказва влияние върху здравето и живота на населението не само чрез ефектите върху околната среда. Значителен е броят на пострадалите пешеходци при опитите им да се придвижат от или до спирките на градския транспорт. В тази връзка от съществено значение е да се подобри безопасността на средата чрез осигуряване на обезопасени пешеходни връзки до спирките и гарите.

Целта при развитието на устойчив градски транспорт е подобряване на жизнените и екологични условия в градовете. Ще се акцентира основно върху създаване на по-ефективен и бърз градски транспорт с по-малко потребление на

енергия, изграждане на по-достъпна вторична инфраструктура на обществените транспортни мрежи и въвеждане на природосъобразни видове градски транспорт. Чрез поддържането на градска транспортна система от различни видове превозни средства ще бъде постигнато балансирано разделение и ще се намали отрицателното влияние върху околната среда.

Инвестициите в градски транспорт ще осигурят намалени нива на замърсяване на околната среда, които не оказват вредно въздействие върху здравето на хората и върху самата природа.

Тъй като градският транспорт е един от най-големите замърсители на околната среда, чрез този приоритет политиката за регионално развитие ще подпомага изпълнението на интегрирани стратегии за екологично чист градски транспорт като част от интегрираните планове за градско възстановяване и развитие. По-ефективно използване на съществуващата инфраструктура ще се постигне чрез укрепване на системи за екологично съобразен обществен транспорт.

Следователно развитието на интегриран градски транспорт представлява важна инвестиция, необходима за намаляване на емисиите на парникови газове и опазване на околната среда като цяло.

Примерни допустими дейности:

- Разработване на планове за управление на трафика и внедряване на автоматизирани системи за управление и контрол чрез въвеждане и подобряване на системите за управление и информационно обслужване, като например центрове за управление на трафика, централизирана компютърна система, детекторни станции за превозни средства, дистанционно сменяеми информационни табла, кантари, комуникационни подсистеми), в т.ч. системи за видеонаблюдение за нуждите на центровете за градска мобилност и структурни звена на МВР по компетентност.
- Подобряване на достъпността на градските автобусни спирки и довеждащата до тях инфраструктура (подлези и надлези), като например платформи и асансьори за хора с увреждания, премахване на пречките за ориентация и информация, светлинно и звуково обявяване на спирките, ясно визуално означаване на линиите, разписания, разбираеми и за хора с намалено зрение, информация за незрящи и др.;
- Обновяване на транспортната инфраструктура, като например контактна мрежа, подобряване на спирки, бази за ремонт, поддръжка и оборудване;
- Развитие на инфраструктурна маршрутна мрежа с нови дестинации до по-отдалечени жилищни райони;
- Осигуряване на системи за защита от шума, като например осигуряване на трамвайните линии с антивибрационни и шумозащитни елементи;
- Разработване и подобряване на системи за обществен градски транспорт, използващи автобуси, трамваи, тролеи, които отговарят на европейската нормативна уредба за вредни емисии от двигателите и използване на възобновяеми/алтернативни енергийни източници в градския транспорт.
- Рехабилитация и реконструкция на улични мрежи и транспортна инфраструктура и съоръженията към нея (**мостове, тунели, надлези, подлези и др.**) като елемент на

техническата инфраструктура съгласно чл. 64 (1) от ЗУТ, както и контактна мрежа, спирки на обществения градски транспорт, бази за ремонт и поддръжка и оборудване., включително системи за видеонаблюдение и др. във връзка с развитието на интегрирана система за градски транспорт;

- Изграждане/ реконструкция/ рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, алеи за пешеходци и велосипедисти, паркинги за велосипеди, подлези, надлези, транспортна инфраструктура, включително свързани дейности, като поставяне на указателни знаци, информационни табели, маркировка и др. като част от интегрираната система за градски транспорт;
- Подобряване на връзките между интегрирания градски транспорт и междуградския автобусен и жп транспорт, както и с морския транспорт — обновяване на общински автогари, предгарови пространства общинска собственост, автобусни спирки на градския транспорт, осигуряващи лесен трансфер към следващия по вид транспорт и логическа връзка между инфраструктурата и други;
- Мерки във връзка с организация на паркирането в близост до възлови точки на масовия градски транспорт извън **централните градски части**.

Конкретни бенефициенти:

- 39 общини за градовете от 1-во до 3-то ниво, съгласно приложение 2
- Финансови инструменти за градовете от 1-во до 3-то ниво, съгласно приложение 2;

Целеви групи:

- Населението на 39 града, определени за подкрепа по ОПРР, което ще бъде облагодетелствано от подобряване на обществения градски транспорт и намаляване на трафика и от общото повишаване на качеството на живот.
- Посетители и гости на градовете, които ще се възползват от възможностите за удобно и лесно придвижване в рамките на градовете.
- Населението на по-малките населени места, разположени около градовете на интервенция – много хора от съседни селища работят в по-големите градове или използват услугите на администрацията или лечебните заведения, разположени в тях.
- Представители на уязвими групи от обществото – подобрената достъпност на обществения транспорт ще допринесе за социалното включване на хората с увреждания.

Специфични целеви територии:

Интервенциите ще се осъществяват на цялата територия на 39-те града 1-во, 2-ро и 3-то ниво, определени за подкрепа по ОПРР, включително функционалните връзки със съседни населени места, които представляват част от системата на обществения градски транспорт и са включени в интегрирания проект за устойчив градски транспорт.

Обосновка:

Като крайно въздействие, изпълнението на дейностите ще доведе до подобро качество на въздуха в градовете. Транспортът в градовете е един от основните източници на замърсяване: както замърсяване на въздуха, така и шумово. За това допринасят непрекъснато нарастващият трафик и използване на лични автомобили, от една страна, както и амортизираната транспортна инфраструктура, включително автопарка на превозвачите, обслужващи градския транспорт, от друга.

Предвидените в рамките на този приоритет дейности ще повлияят пряко за опазването на околната среда чрез подобряване характеристиките на превозните средства, обслужващи обществения транспорт – замяната на остарелите и амортизирани превозни средства с нови, отговарящи на нормативните стандарти за вредни емисии, ще намали отрицателното въздействие върху качеството на въздуха.

Една от основните цели на предвидените интервенции е да подобри скоростта и качеството на обслужване на обществения градски транспорт като по този начин накара повече хора да предпочетат услугите му пред превоза с личен автомобил. Цели се насърчаването на устойчива градска мобилност чрез създаване на възможности за алтернативни форми на транспорт, в това число обществен транспорт, велосипедизъм и придвижване пеша. Това може да бъде постигнато именно чрез гореописаните дейности за подобряване на транспортната инфраструктура.

Инвестициите в интелигентни транспортни системи ще подобрят пропускливостта на кръстовищата и ще осигурят предимство на превозните средства на градския транспорт чрез автоматизирано „умно” управление на светофарите, ще спомогнат за по-ефективното разпределение на превозните средства по маршрутните линии чрез центровете за управление, ще осигурят удобство и достъпност за пътниците чрез системите за информация в реално време.

Особен фокус ще представляват дейностите за подобряване на достъпността – осигуряване на нископодови превозни средства, рампи и асансьори за инвалиди, улесняващи достъпа до спирките на градския транспорт, звуково и визуално означаване на спирките и самите превозни средства. Така предвидените интервенции ще дадат своя принос за социалното включване на хората в неравностойно положение.

Дейностите ще спомогнат за повишаване безопасността на средата чрез осигуряване на безопасен достъп до спирките на обществения транспорт. Ще се намали броят на личните автомобили в централните градски части чрез мерките за организация на паркирането в близост до възлови точки на обществения транспорт. Ще се осигури по-добра мобилност и социално включване на населението от отдалечени градски зони чрез развитие на инфраструктурна маршрутна мрежа с нови дестинации до по-отдалечени жилищни райони.

По този начин планираните инвестиции ще допринесат за цялостно подобряване на качеството на живот в градовете и ще насърчат мобилността на населението като фактор за устойчив и приобщаващ растеж.

• Приоритетна ос 2: „Регионална образователна инфраструктура”

• Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 2: Инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Намаляване броя на преждевременно отпадналите от училище и повишаване на броя на хората с висше образование, чрез инвестиции в държавна образователна инфраструктура

Приоритетната ос е насочена към подобряване на образователната инфраструктура от регионално значение.

Тя ще подкрепи идентифицираните в Националната програма за развитие България 2020 регионални измерения на сектор образование, както и мерките, предвидени в Националната програма за реформи.

При приоритизиране на ключовите обекти на държавната образователна инфраструктура ще бъдат отчетени както стратегическата рамка в сектор образование, така и предписанията на Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025.

В допълнение мерки и дейности по Оперативната програма ще спомогнат за постигане на целите, заложи в секторните документи за образование, като Национална стратегия за детето 2008 - 2018 г., Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2008 – 2013 г., Програма за развитие на образованието, науката и младежките политики в Република България (2009 – 2013 г.).

Примерни допустими дейности:

- Строителство, реконструкция и ремонт на държавни училища, общински училища от регионално и национално значение, както и на висши учебни заведения, включително прилежащото дворно място и общежитията към тях;
- Доставка и монтаж на оборудване и обзавеждане за горепосочените сгради/помещения, като част от цялостното им обновяване;
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни обследвания на сградите.
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- МОН за училищата държавна собственост към МОН.
- МЗХ за училищата държавна собственост към МЗХ;

- МК за училищата държавна собственост към МК;
- МФВС за спортните училища, собственост на МФВС;
- Висши училища;
- Общини за общинска образователна инфраструктура от национално и регионално значение;

Целеви групи:

- Децата, подрастващите и младежите.
- Граждани в трудоспособна възраст на територията на 67 града, определени за подкрепа по ОПРР, което може да се възползва от услугите на висшите и професионалните училища. В допълнение подобреният достъп до качествено образование за децата е стимул за задържане на работоспособното население в регионите и допринася за справяне с отрицателните демографски тенденции.
- Представители на уязвими групи от обществото – подобрената архитектурна среда ще допринесе за социалното включване на хората в неравностойно положение.

Специфични целеви територии:

Инвестиции в образователна инфраструктура ще се подкрепят от ОПРР на територията на цялата страна, в съответствие със Стратегията за развитие на образователната инфраструктура за периода 2014-2020 г.

Обосновка:

Дейностите са пряко насочени към постигане на специфичната цел на инвестиционния приоритет, а именно „Намаляване броя на преждевременно отпадналите от училище, чрез инвестиции в образователна инфраструктура в градовете“. Една от причините за ранно отпадане от училище е именно лошата образователна инфраструктура, ограничени възможности за получаване на професионално образование, липса на капацитет за целодневни дейности в училищата.

Инвестициите в образователна инфраструктура ще имат за непосредствен резултат подобряване качеството на образователната среда и съответно повишаване на нейната атрактивност. Обновяването на материалната база ще доведе до цялостно подобряване на учебния процес и ще улесни въвеждането на нови методи на обучение, които да повишат и задържат интереса на младите хора. Подобренията условия в учебните заведения, модерните класни стаи и кабинети се отразят благоприятно на мотивацията на учениците за по добра активност при усвояване на знанията и реализацията им на пазара на труд.

Осигуряването на възможност за целодневната организация на учебния процес чрез строителство и ремонт на занимални, места за спорт и отдых, за занимания по интереси и др. ще накара младежите да прекарват повече време в училищата, ще провокира интерес и желание за развитие и продължаване на образованието, ще превърне училищата в привлекателно място за развитие на личността и база за бъдеща конкурентоспособна професионална реализация. По този начин интервенциите пряко ще допринесат за намаляване броя на преждевременно отпадналите от училище и ще създадат предпоставки за повишаване дела на завършилите образование.

Дейностите за подобряване достъпа на хора с увреждания до сградите, предмет на интервенции, са предпоставка за социално включване и борба с изолацията на тази група от обществото.

Обновяване на материалната база на висшите училища ще създаде нови възможности за модернизирание на висшето образование, ще повиши качеството му и като крайна цел ще има класиране на българските университети на по-горно място в световните класации и по-висок % на студентите, записващи обучение в българските университети.

Внедряването на мерки за енергийна ефективност и използването на енергия от възобновяеми източници ще допринесат за подобряване качеството на околната среда.

Подпомаганите дейности ще задържат децата и младежите в училищата и ще доведат до по-добри образователни резултати на учениците, което в дългосрочен план ще стимулира увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост, намаляване на безработицата и свързаните с нея нива на обща и детска престъпност.

- **Приоритетна ос 3: „Регионална здравна инфраструктура”**

- ***Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 3: Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаване на социалното включване, чрез подобрен достъп до социални, културни и рекреационни услуги и преминаване от институционални услуги към услуги в общността***

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ : Повишаване на здравния статус на населението, чрез модернизация на здравната инфраструктура

По линия на тази цел ще бъдат подкрепени идентифицираните в Националната програма за развитие България 2020 регионални измерения на сектор здравеопазване, както и мерките, предвидени в Националната програма за реформи

Примерни допустими дейности:

- Доставка на подходящо оборудване, обзавеждане и строително-ремонтни работи за заведения за спешна помощ (включително линейки), в съответствие с одобрени Национална здравна стратегия до 2020., план за действие и Генералния план за болничната помощ.
- Доставка на подходящо оборудване, обзавеждане и строително-ремонтни работи за сградите/помещенията на лечебни заведения за болнична помощ, които разполагат с ресурс и потенциал за осъществяване на диагностика и лечение на онкологични заболявания, в съответствие с одобрените Национална здравна стратегия до 2020., план за действие и Генералния план за болничната помощ.
- Доставка на подходящо оборудване и обзавеждане и строително-ремонтни работи за сградите/помещенията на държавни и общински лечебни заведения, в съответствие с одобрените Национална здравна стратегия до 2020., план за действие и Национална здравна стратегия до 2020., план за действие и Генералния план за болничната помощ.

- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни укрепвания на горепосочените сгради;
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради;

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- МЗ за регионална здравна инфраструктура;
- Общини за общинска здравна инфраструктура;

Целеви групи:

- Населението на територията на цялата страна, което ще се възползва от подобреното качество на болничната помощ.

Обосновка:

Осигуряването на достъпа до услуги, и най-вече – достъпа до основни здравни, образователни и социални услуги, е ключов инструмент за преодоляване на последиците от бедността и социалното изключване.

С оглед на това мерките, които ще се финансират в рамките на тази приоритетна ос са насочени към осигуряване на достъпни и качествени здравни услуги чрез инвестиции в необходимата за това инфраструктура.

Влошеният здравен статус на българското население и неефективната система на здравеопазване налага влагането на значителни усилия за подкрепа на реформите в сектора. Ето защо основна група дейности ще бъде насочена към подобряване на здравната инфраструктура и доставка на подходящо оборудване, което да осигури работата на лечебните заведения, обект на интервенции.

• **Приоритетна ос 4: „Регионална социална инфраструктура“**

• **Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 4: Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаване на социалното включване, чрез подобрен достъп до социални, културни и рекреационни услуги и преминаване от институционални услуги към услуги в общността**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ : Социално приобщаване, чрез инвестиции в социална инфраструктура

По линия на тази цел ще бъдат подкрепени идентифицираните в Националната програма за развитие България 2020 регионални измерения на сектор социална политика, както и мерките, предвидени в Националната програма за реформи.

Примерни допустими дейности:

- Строителство, ремонт, реконструкция на центрове, предоставящи услуги за деца в риск – дневни центрове за деца с увреждания, центрове за социална рехабилитация и интеграция, центрове по превенция за деца и семейства от различни уязвими групи /наркозависими, деца с увреждания, деца с девиантно поведение и др./,), включително прилежащото им дворно място (при условие, че сградата разполага с такава);
- Строителство на Центрове за настаняване от семеен тип и прилежащото им дворно пространство за деца в риск Строителство, ремонт, реконструкция, обновяване на сграден фонд за Защитени жилища (пристрояване, надстрояване, реконструиране и реструктуриране на пространства), включително прилежащото им дворно място (при условие, че сградата разполага с такава);
- Изграждане на инфраструктурата за съпътстващи услуги за деца и възрастни - Дневен център и Център за социална рехабилитация и интеграция ,), включително прилежащото им дворно място (при условие, че сградата разполага с такава);
- Строителство, ремонт, реконструкция, обновяване на сграден фонд за социални услуги в общността (в т.ч. социални услуги резидентен тип), във връзка с процеса на деинституционализация на възрастни /пълнолетни лица/ (пристрояване,

надстрояване, реконструиране и преструктуриране на пространства), включително прилежащото им дворно място (при условие, че сградата разполага с такава) ;

- Строителство, реконструкция и ремонт на инфраструктура за предоставяне на услуги за ранно детско развитие за деца и техните семейства;
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност и конструктивни укрепвания на горепосочените сгради;
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради;

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- Потенциално 264 общини за регионална социална инфраструктура;

Целеви групи:

- Населението на територията на цялата страна, вкл. деца и възрастни, които ще се възползват от мерките по деинституционализация;

Обосновка:

Осигуряването на достъп до услуги, и най-вече – достъпът до основни здравни, образователни и социални услуги, е ключов инструмент за преодоляването на последиците от бедността и социалното изключване.

С оглед на това мерките, които ще се финансират в рамките на тази приоритетна ос са насочени към осигуряване на достъпни и качествени социални услуги чрез инвестиции в необходимата за това инфраструктура.

През последните три години политиката за осигуряване на подкрепа на децата и семействата е ориентирана към въвеждането на изцяло нов подход в грижите за децата, насочен към превенция, ранна интервенция, подкрепа на семействата и осигуряването на семейна или близка до семейната среда за всяко българско дете. Основен инструмент за постигане на тези цели е и деинституционализацията на грижите за деца. В тази връзка ще бъдат подкрепяни дейности по обновяване и изграждане на инфраструктура за деинституционализация, включително центрове за настаняване от семеен тип. С оглед постигане на интегриран подход при грижата за деца ще се подпомагат мерките, свързани с подобряване на инфраструктурата за предоставяне на социални услуги като дневни центрове, центрове за рехабилитация и т.н.

Същият тип дейности ще бъдат подпомагани и във връзка с подобряване на инфраструктурата за предоставяне на социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания, в това число хора с психични заболявания.

- **Приоритетна ос 5: „Регионален туризъм”**

- **Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 5: Консервация, опазване, популяризиране и развитие на природно културното наследство**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Насърчаване на регионалния туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство

Петата приоритетна ос е насочена към опазване, популяризиране и развитие на културното и природното наследство, чрез развитие на регионалния туризъм. Основните изводи от анализа на развитието на туризма са, че страната се характеризира с развит морски и зимен планински туризъм и разполага със сравнително голяма и добра като качество леглова база. Въпреки това в регионален план съществуват големи различия в развитието на туризма. В бъдеще трябва да се обърне по-голямо внимание на развитието на културния, СПА и балнеоложен туризъм, за което страната има добър потенциал.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2: Насърчаване на местния икономически потенциал и нови форми на заетост в регионите

Територията на страната разполага със значителен вътрешен потенциал за диверсифициране на икономическите дейности, който все още не е развит. Българските природни и културно-исторически ресурси притежават потенциала за развитие на местната икономика чрез разнообразяване на икономически дейности и за създаване на нови форми на заетост в регионите в областта на услугите, свързани с туристическия продукт, занаятите и творческите индустрии, както и индустриите, свързани с екипировка за спорт и отдих. Така насърчаването на развитието на туризма в регионите ще допринесе за по-пълно реализиране на местния икономически потенциал и ще доведе до устойчив растеж и създаване на заетост.

Примерни допустими дейности:

- Развитие на природни, културни и исторически атракции от национално и световно значение, като например възстановяване, опазване, експониране, социализиране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.; в т. ч. възстановяване, опазване, експониране, реставрация и реконструкция на религиозни обекти с национално и световно значение, включително и дейности по вертикална планировка, подобряване на прилежащите пространства.
- Развитие на туристическата инфраструктура, необходима за нуждите на атракциите (туристически пътеки и пътеки на здравето, маршрути за катерене, езда и колоездене, места за пикник, указателни табели, посетителски информационни центрове);
- Развитие на допълнителна дребномащабна техническа инфраструктура в района на атракциите, необходима за посещение на атракциите (ВиК, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт, паркинги, зелени площи, тоалетни, осветление и ел. инсталация, малки съоръжения за събиране на отпадъци, комунални услуги, съоръжения, обслужващи туристическата атракция и посетителите, необходими за развитието на цялостен туристически продукт);
- Допълнителни дребномащабни неинфраструктурни дейности, имащи пряко отношение към подкрепяните атракции (организиране на събития в района на атракциите, маркетингови и рекламни дейности).
- Подпомагане развитието на регионални продукти и пазарната информация, като регионален маркетинг и изследвания на влиянието, регионални проучвания на посетителите, разработване на междуобщински маркетингови и рекламни стратегии и програми за туристическия продукт, разработване на туристически пакети, рекламни дейности - подготовка и разпространение на информационни и рекламни материали за туристическия продукт, и др. включително и за финансираните обекти на културното и природно наследство - природни, културни и исторически атракции;
- Съпътстващо обучение на персонала, работещ в подкрепяните атракции.
- Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири и организиране на експедиентски пътувания, посещения на пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти;
- Информирание на обществеността включително чрез кампании за подобряване на осведомеността относно природното и културно наследство и неговото опазване и съхранение.
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в горепосочените сгради/помещения, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване;
- Въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници на горепосочените сгради за задоволяване на собствените нужди от енергия, когато това е технически възможно и икономически целесъобразно;
- Обследвания за енергийна ефективност на горепосочените сгради.
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до обектите на културното и природно наследство и съпътстващата инфраструктура.

Мерките за енергийна ефективност и въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници не могат да се изпълняват самостоятелно, а единствено като част от останалите строително монтажни дейности по съответните обекти.

Конкретни бенефициенти:

- Министерство на културата за обектите държавна собственост в управление на МК;
- Религиозните институции на вероизповеданията и техните местни поделения, които са юридически лица за обектите собственост на религиозните институции и техните местни поделения, които са юридически лица;
- Общини, за обектите общинска собственост (или за държавна собственост с предоставено право на управление на общините);
- Финансови инструменти;
- НПО в партньорство с общини за мерки за развитието на регионални туристически продукти;

Целеви групи:

- Населението на районите, в които ще се осъществяват инвестициите.
- Посетителите и гостите на туристическите обекти и райони.
- Хора с увреждания – подобряването на достъпността на средата за хора с увреждания ще допринесе за тяхното социално приобщаване.

Специфични територии:

Инвестициите ще се осъществяват на територията на цялата страна. Въпреки това следва да се отбележи, че в критериите за оценка и приоритизиране на обектите на интервенция е включен критерий „Местоположение на обектите”. В социално-икономическия анализ, разработен за нуждите на ОПРР са определени 20 туристически общини съгласно праговите критерии на Brikenhauer (Брикенхауер), където долният праг за класификацията на една община като туристическа е 100 000 нощувки). Отчетено е, че тези общини и легловата база, която поддържат, могат да бъдат използвани като изходни места за развитие на регионалния туризъм. В допълнение към инвестиционните мерки, ще бъде подкрепено създаването на регионален маркетингов продукт, базиран на съответния туристически район, като за целта се предвижда възможността общините да се групират в партньорства с водеща роля една от 20-те туристически общини идентифицирани в социално-икономическия анализ.

Обосновка:

Реализирането на дейности по приоритетната ос ще допринесе основно за постигане на целите на Европа 2020 свързани с постигането на растеж и осигуряването на заетост:Растеж и заетост - Дейностите, подкрепяни в рамките на тази приоритетна ос, ще осигурят възможност за възстановяване и съхранение на културни обекти от национално и световно значение и за повишаване атрактивността им за посетители с оглед превръщането им в генератори на растеж и нови работни места. Така ще се реализира в максимална степен местния икономически потенциал на райони, в които поради липсата на производствени дейности или други стабилни източници на доходи и заетост, са с по-ниски темпове на развитие, като в същото време

опазването на културното и природно наследство ще има благоприятно устойчиво въздействие по отношение опазване на околната среда.

От друга страна, инвестициите в регионален туризъм ще подпомогнат развитието и на съпътстващи икономически сектори, включително леката и хранително-вкусовата промишленост, и транспортните услуги в регионите. По този начин насърчаването на развитието на туризма в регионите ще допринесе за по-пълно реализиране на местния икономически потенциал и ще доведе до устойчив растеж и създаване на заетост. Анализите показват, че непреките ефекти от туристическия сектор са около три пъти по-високи от преките.

Данните показват концентрация на туристическите дейности на 5% от територията на страната, а с оглед неоползотворения потенциал за използване на богатото културно и природно наследство са очевидни данните за възможностите на този сектор да генерира растеж и заетост в България - през 2011 г. туризмът в България е допринесъл пряко за 3,6% от БВП и 3,3% от заетостта (101 хил. работни места), а непреките ефекти от него се оценяват съответно като – 12,9% от БВП и 11,8% от заетостта (364 хил. работни места).

Засиленото използване на финансов инженеринг ще допринесе за развитие на публично-частното партньорство в регионите, привличане на частен капитал и по този начин растеж на регионалните икономики и осигуряване на заетост. Дейностите, свързани с внедряване на мерки за енергийна ефективност и използване на енергия от възобновяеми източници ще подобрят енергийните характеристики на обектите и ще допринесат за опазване на околната среда и повишаване качеството на въздуха.

Мерките за подобряване достъпността на обектите за хора с увреждания – не само от гледна точка на архитектурната среда, но и по отношение на тяхната визуализация, ще допринесат за социалното включване на хората в неравностойно положение.

В тази връзка насърчаването и развитието на туризма чрез планираните в рамките на приоритетната ос интервенции ще бъде двигател за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж на българските региони.

Липсата на кредитен ресурс за придобиване на дълготрайни материални активи е един от основните фактори за спада на частните инвестиции и оттам на растежа и заетостта. Финансовите инструменти насърчават предприемаческия дух и позволяват на всички икономически субекти да участват в развитието на градовете и да получават подкрепа със средства от Европейския съюз, като се постига устойчив ръст на икономиката и реализират финансово устойчиви и целесъобразни проекти и инвестиции.

В тази връзка по ОПРР 2014-2020 г. значително се увеличат средствата, които ще бъдат отделени за възвръщаеми инвестиции, чрез прилагане на финансови инструменти в сравнение с настоящия програмен период с цел постигане на допълнителен растеж и осигуряване на заетост.

Ще бъдат финансирани проекти, които допринасят за подобряване на околната среда, създаване на заетост и растеж с ясен социално-икономически и екологичен ефект и въздействие. ПО5 „Регионален туризъм“ на програмата не съдържа дейности, които по някакъв начин могат да доведат до превръщане на масовия туризъм в заплаха за културното и природното наследство.

• **Приоритетна ос 6: „Регионална пътна инфраструктура”**

- **Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 6: Подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на трансевропейската транспортна мрежа, включително мултимодални възли**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Подобряване на свързаността и достъпността на мрежата от градове и обектите на културното и природно наследство с TEN-T мрежата

Примерни допустими дейности:

- Строителство, реконструкция и рехабилитация на първокласни и второкласни (извън Трансевропейската транспортна мрежа) и третокласни пътища, които обслужват вътрешнорегионални връзки и осигуряват възможности за развитие на техния специфичен икономически потенциал, връзка и достъп до TEN-T мрежата
- Строителство, реконструкция и рехабилитация на първокласни и второкласни (извън Трансевропейската транспортна мрежа) и третокласни пътища осигуряващи достъп до райони с потенциал за развитие на туризъм, връзка и достъп до TEN-T мрежата

Конкретен бенефициент:

- Агенция Пътна инфраструктура

Основни целеви групи:

- Подкрепата е насочена към цялото население на страната и в частност населението на периферни отдалечени региони, което чрез по-добрата свързаност и възможности за мобилност ще може да се възползва от предлаганите в градските центрове услуги, в контекста на градско-селското сътрудничество.
- Дейностите пряко адресират представителите на местния и регионален бизнес, за който ще бъде осигурен по-добър достъп до единния европейски пазар. **Обосновка:**

Инвестициите в първокласна, второкласна и третокласната пътна мрежа ще помогнат за осъществяване на част от целите на Европа 2020, както следва:

Растеж и заетост - Увеличената мобилност в рамките на ЕС създава потенциал за икономически растеж в регионите. Планираните инвестиции в пътна инфраструктура ще създадат възможности за развитие на специфичния икономически потенциал на регионите чрез повишена мобилност и достъп до пазари. Те ще доведат до подобряване на бизнес климата като основна предпоставка за привличане на инвестиции и създаване на нови работни места. Особена добавена стойност ще имат инвестициите в райони с потенциал за развитие на туризъм, тъй като ще осигурят достъпа до туристическите обекти и ще увеличат посещаемостта.

С оглед на направените вече инвестиции и предстоящото увеличение на предвидените средства по Оперативните програми в развитието на селското стопанство и имайки предвид, че по-голямата част от селскостопанската продукция е нетрайна, е необходимо да бъде осигурен бърз превоз на готовата продукция до съответните пазари

и комбинати за преработването им, а това може да се осъществи с по-добри третокласни пътища, което от своя страна би довело до увеличаване на работните места свързани с тези производства.

Климат и енергия - рехабилитацията на пътната инфраструктура ще допринесе за развитието на мултимодални транспортни системи и по този начин до подобряване състоянието на околната среда. Подобряването на качествените характеристики на пътищата ще съкрати времето за придвижване и ще осигури поддържането на постоянна скорост на превозните средства, като по този начин ще допринесе за намаляване емисиите на парникови газове.

Образование, бедност и социално изключване – Модернизираната третокласна пътна инфраструктура ще осигури възможност за избор на местното население на вид и място на образование и здравни услуги и ще спомогне за предотвратяване на социалната изолация на отдалечените райони с затруднен транспортен достъп.

- **Приоритетна ос 7: „Превенция на риска”**

- **Инвестиционен приоритет 1 на Приоритетна ос 7: Насърчаване на инвестициите за справяне със специфични рискове, осигуряване на устойчивост на бедствия и развитие на системи за управление на бедствията.**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКА ОТ СВЛАЧИЩА

Територията на Република България се характеризира с висока степен на свлачищна, абразионна и ерозионна опасност. Проявени са мащабни свлачищни, срутищни, абразионни, ерозионни и други неблагоприятни геодинамични процеси, които действат стихийно и разрушително, трудно се прогнозират и настъпват внезапно. Възникването и активизирането на свлачищни, ерозионни и абразионни процеси на територията на страната, е обусловено от сложния геоложки строеж, интензивната тектоника и непрекъснато действащи природни и техногенни фактори. Свлачищата, като част от общите геодинамични процеси, са природно явление с опасни последици за обществото. Те застрашават сигурността на селища, курортни комплекси, жилищни, стопански и производствени сгради, основни елементи на техническата инфраструктура.

От неблагоприятни геодинамични процеси, които са със случаен характер и са трудно прогнозируеми по време, местоположение и обхват, ежегодно се отнемат урбанизирани територии, разрушават се материални фондове: сгради, техническа инфраструктура, културни ценности. Застрашен е животът и здравето на хората. През 2011 г. и 2012 г. са регистрирани 110 бр. нововъзникнали свлачища.

Предприемането на действия за ограничаване на свлачищата, ерозионните и абразионните процеси са нормативно възложени на Министерство на регионалното развитие. Съгласно разпоредбите на Закона за устройство на територията министърът на регионалното развитие е отговорен за прилагането на държавната политика в областта на геозащитната политика.

Примерни допустими дейности:

- Инфраструктурни мерки за укрепване, ограничаване и предотвратяване на свлачищни, ерозионни, абразионни и други неблагоприятни геодинамични процеси;

- Проектирането и изпълнението на геозащитни строежи и мероприятия може да включва повърхностна обработка на свлачищата, планиране, водозащита, дрениране, подпиране на свлачищата, укрепването им с подпорни конструкции и др. дейности съгласно Наредба № 12 за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони.
- Инфраструктурни мерки за силово укрепване и стабилизиране на свлачища, като разрушаване на незаконно построени сгради и съоръжения способстващи за развитието на свлачището, разрушаване на негодни за ползване сгради и съоръжения, компрометирани поради развитието на свлачището;
- Изграждане на съоръжения за понижаване на подпочвените води под нивото на хлъзгателната повърхнина (хоризонтални сондажи, събирателни шахти и др.) и за отвеждането им извън територията на свлачището;
- Изграждане на съоръжения за отвеждане на повърхностните води извън територията на свлачището (окопи, канавки, дренажни ребра и др.);
- Инфраструктурни мерки и изграждане на нови съоръжения за заздравяване и конструктивно укрепване на свлачището, включващи преоткосиране, повърхностно отводняване и дълбочинно отводняване, анкерни, пилотни и пилотно-анкерни конструкции, дренажни системи, канавки и шахти, подпорни стени, анкериращи стени, шлицовани стени и др.);
- Изграждане на защитни съоръжения при срутища – укрепване на активната част от срутището, покриване с метални (телени) мрежи, предпазни канавки, уловителни мрежи, уловителни стени, предпазни насипи, защитни навеси и др.
- Вертикална планировка на района на свлачището с цел осигуряване на устойчивост на откоса;
- Изграждане на автоматизирани контролно-измервателни системи (КИС) за мониторинг на поведението на свлачището след реализацията на инфраструктурните мерки;

Конкретни бенефициенти:

- Общини в съответствие с методологията за приоритизиране на свлачищни обекти;

Основни целеви групи:

- Население, посетители и туристи, застрашени от свлачищни процеси;
- Икономически субекти, застрашени от свлачищни процеси.

Специфични територии:

Инвестициите ще се осъществяват на територията на цялата страна, в съответствие с методологията за приоритизация на свлачищни обекти.

Обосновка:

В зависимост от своето състояние свлачищата биват: активни (периодично активни), потенциални (временно стабилизиращи) и стабилизиращи.

Данните показват, че в национален мащаб активните (периодично активните) свлачища и потенциалните (временно стабилизиращи) свлачища са с най-големи дялове –

съответно 40,3% и 38,2%. Делът на стабилизирани свлачища е значително по-малък – 20,7%.

Почти половината (45%) от активните (периодично активните) свлачища се намират в СЗР, а 35% - в СЦР. В останалите райони е локализиран сравнително по-нисък дял от активните (периодично активните) свлачища – 11,4% в СИР, 5,8% в ЮЗР, 2,8% в ЮЦР и 0,3% в ЮИР. Потенциалните (временно стабилизирани) свлачища са разположени сравнително равномерно по райони. Около 1/3 от стабилизирани свлачища са разположени в СЦР, следват ЮЗР с 21% и СИР с 20%.

Със сравнително „неблагоприятен” от гл.т. на типа на свлачищата се отличават СЗР и СЦР, при които над половината на свлачищата са активни. По-благоприятно е състоянието на ЮИР, където преобладаващата част от свлачищата са потенциални (временно стабилизирани) и стабилизирани.

Данните показват, че над половината (55,4%) от активните (периодично активните) свлачища в СЦР са локализирани в област В. Търново (на територията на общините Златарица, В.Търново и Елена има съответно 30, 27 и 23 бр.), а 38% - в Габровска област (общини Севлиево, Габрово и Трявна – съответно 41, 36 и 13 бр.). 1/3 от активните (периодично активните) свлачища в СЗР са локализирани в област Плевен (на територията на общините Гулянци и Д. Митрополия има съответно 39 и 18 бр.). Висока концентрация на активни свлачища в СЗР има и в областите Монтана (община Лом – 31 бр., община Вълчедръм – 12 бр.), Видин (община Видин – 18 бр., община Ново село – 8 бр.) и Враца (община Оряхово – 39 бр.). Потенциалните (временно стабилизирани) свлачища са главно по Черноморието – Варненска област (община Варна – 49 бр.), Бургаска област (общини Несебър и Поморие – съответно 13 и 11 бр.), Дунавското крайбрежие - Плевенска област (община Гулянци – 14 бр.), Предбалкана – В.Търновска област (община В. Търново – 26 бр.) и др.

Най-много стабилизирани свлачища има в Предбалкана – Великотърновска област (общ.В.Търново – 23 бр.), Габровска област (общини Габрово и Трявна - по 19 бр.); Черноморието – Варненска област (община Варна – 30 бр.) и Родопите – Смолянска област (общини Смолян, Баните, Мадан и Неделино – съответно 12, 4, 4, 4 бр.).

Анализът на данните показва, че в много редки случаи свлачищата засягат само един тип инфраструктура. В масовия случай едно свлачище засяга няколко типа инфраструктура като напр. жилищни сгради, улици, ВиК системи, електропровод и т.н. В тази връзка предоставената информация бе анализирана, като за всеки тип инфраструктура бе изчислен с натрупване броя на случаите, в които тя е била засегната от свлачище.

Най-масово застрашените групи инфраструктура са: жилищни сгради, улици, вилни сгради, ВиК инфраструктура и пътища. В по-малка степен са застрашени земеделски земи, горски фонд, стопански и промишлени сгради.

Данните показват, че населените места с най-голям брой активни (периодично активни) свлачища са села или малки градчета, които са извън 67-те града, които ще бъдат подпомогнати по линия на Приоритетна ос 1 „Интегрирано градско развитие” на ОПРР 2014-2020 г.

- **Приоритетна ос 8, „Техническа помощ”**

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ: Укрепване и повишаване на административния капацитет на управляващия орган и бенефициентите по програмата

Целта на приоритетна ос е да се осигури безпрепятствено изпълнение, наблюдение, оценка, информация и контрол на програмата, осигурявайки по този начин високо ниво на усвояване на фондовете от ЕС. Поради обхвата и броя на потенциалните бенефициенти мерките за публичност и информираност са от особено значение.

Примерни допустими дейности:

- Предоставяне на техническа подкрепа, консултации, изследвания, анализи, проучвания и др., необходими за правилното управление, изпълнение, наблюдение, оценка и контрол на ОПРР;
- Доставка и поддръжка на компютъризирана информационна система (хардуер и софтуер) и на офис оборудване, необходимо за управлението, изпълнението, наблюдението, оценката и контрола на ОПРР;
- Оценка на изпълнението на ОПРР (включително текуща оценка);
- Подкрепа за финансовия контрол и одит (включително проверки на място и свързаните с тях отчети, вътрешни системи за контрол, съблюдаване спазването на процедурите за обществени поръчки и др.);
- Подкрепа на процесите на оценка и избор на проекти (организация на оценителни комисии, база данни от независими експерти, притежаващи необходимите технически познания и опит, наемане на експерти, и др.), независими оценки на проекти;
- Организиране на работата, текущи разходи и обучение на Комитета за наблюдение на ОПРР;
- Обучение на персонала на бенефициентите и УО на ОПРР (работни срещи, семинари, обмен на добри практики и опит и др.);
- Подкрепа за подготовката на документи за следващия програмен период (консултации, проучвания, наръчници и др.)
- Изготвяне и поддръжка на интернет страница, участия в медиите, информационни филми и клипове по телевизията, реклами и други контакти с пресата;
- Публикации, бюлетини, брошури, постери, наръчници и др.;
- Организиране на конференции, “пътуващи” изложби и семинари, Информационни кампании, анализи на общностите, кръгли маси и фокус групи, публикации, анкети, проучвания, семинари за стимулиране на гражданската подкрепа и отговорност за предлаганите инвестиции.
- Оценка на потребностите от обучение и консултация;

- Изготвяне и изпълнение на планове за действие за укрепване на административния капацитет на бенефициентите на ОПРР на базата на направените оценки;
- Разработване и изпълнение на програми за обучение (наемане на експерти, организиране на обучения, учебителни материали и др.) за улесняване на изпълнението на ОПРР
- Осигуряване на подкрепа за подготовката на проектите за финансиране в рамките на ОПРР;
- Възнаграждения включително осигуровки, и допълнително материално стимулиране за Управляващия орган на ОПРР и бенефициентите, обезпечаване на пътувания на служителите, участващи пряко в програмирането, управлението, изпълнението, наблюдението, оценката и контрола на ОПРР
- Наем и поддръжка на дълготрайни материални активи за нуждите на УО на ОПРР.

Конкретни бенефициенти:

- Управляващ орган на ОПРР 2014-2020;
- Бенефициенти на ОПРР 2014-2020;

Обосновка:

За служителите на УО и бенефициентите на ОПРР дейностите, свързани с изграждането на капацитет, са ключов елемент за осигуряването на успешно управление и изпълнение. На базата на резултатите и придобитите знания по проектите, финансирани и изпълнени през предишния програмен период, приоритетна ос “Техническа помощ” ще продължи да обръща особено внимание на укрепването и развитието на административния капацитет за изпълнение на централно, регионално и местно ниво, в допълнение към акцента, който УО поставя върху развитието на човешките ресурси.

Ще се подкрепя обучението на служителите на всички заинтересовани организации, на всички териториални нива и във всички етапи – програмиране, управление, наблюдение, контрол и изпълнение на ОПРР, генериране на проекти и набор от проектни предложения, повишаване на информираността, укрепване на капацитета на потенциалните бенефициенти, разпространение на информация, знания и умения в цялата страна.

Подкрепата по приоритетната ос ще бъде насочена към дейности, свързани с непрекъснато отчитане на напредъка по управлението и изпълнението на ОПРР, извършването на различни видове проучвания, анализи, доклади, улесняващи изпълнението и оценяващи въздействието на предвидените мерки по ОПРР в светлината на ефикасното и ефективното усвояване на подкрепата по ЕФРР.

Дейностите, финансирани в рамките на приоритетната ос ще бъдат насочени и към осигуряване на информация и публичност по програмата в съответствие с изискванията на регламентите.

По отношение на конкретното си съдържание техническата помощ предвижда различни видове дейности, услуги и доставки, насочени към осигуряването на висока ефективност на процесите на планиране и управление

както на съфинансираните проекти, така и на цялостно обезпечаване изпълнението на ОПРР.

1.3 Връзка на Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г. с други съотносимии планове и програми

Съпоставянето на приоритетните оси на ОПРР 2014-2020 г. с целите и приоритетите на други стратегии, програми и планове показва по какъв начин ОПРР 2014-2020 би могла да повлияе върху тези документи или самата тя да бъде повлияна от тях. Този анализ също така ще помогне за по-добро разбиране на екологичните, социални и икономически проблеми на страната, както и на начините по които съществуващите стратегии, програми и планове целят да разрешават тези проблеми.

По-долу са изписани плановете, програмите и стратегиите, които имат отношение към ОПРР 2014-2020:

- Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г. (Това е и основният програмен документ, с който е съотносима ОПРР 2014-2020 г., тъй като изготвяната към момента оперативна програма представлява продължение на Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г., която е с период на действие до 2013 г).
- Оперативни програми 2014 – 2020 г. (Приоритетните оси на Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР) 2014-2020 и дейностите, заложи в тях, следва да са съгласувани и синхронизирани с приоритетните оси и дейности, заложи в останалите оперативни програми за програмен период 2014-2020, които са в процес на разработване),

Стратегически документи в областта на регионалното развитие:

- Национална програма за реформи 2011-2015 г. (Актуализация 2013 г.);
- Национална програма за развитие на Р. България: България 2020 (най-актуалният стратегически документ, съдържащ цели в сферата на околната среда с период на действие до 2020 г),
- Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. (с период на действие до 2022 г);

Стратегически документи в областта на околната среда:

- Национална програма за развитие на Р. България: България 2020.
- Насоки за интегриране на политиката за околна среда при програмирането за периода 2014-2020 г., разработени от МОСВ, декември, 2012 г. (одобрени с протоколно решение по т. 7 от протокол 8 от заседанието на Министерски съвет на 01.03.2013 г)”
- Трети национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г. (с период на действие до 2020 г);
- Националната програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в атмосферния въздух (разработена през м. април 2007 г., с основна цел изпълнение на ангажиментите на България чрез достигане на праговете

стойности за съответните замърсители към 2010 г. Този стратегически документ е вече с изтекъл срок, а нов все още не е създаден),

- Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУВС) (обн. ДВ, бр. 96/06.12.2012 г) е основният стратегически документ, който задава цялостната рамка за управление и развитие на водния сектор на национално ниво, като системата от планови документи следва да е изградена и синхронизирана в периода 2017г.),
- Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) с период на действие 2010-2015г.,
- Стратегически план за биологичното разнообразие 2011-2020 г.,
- Националната програма за управление на дейностите по отпадъците (НПУДО) актуална в момента НПУДО е за периода 2009-2013 г.;
- Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р.България за периода 2011-2020,
- Национална програма за действие по околна среда и здраве (НПДОСЗ) 2008 -2013 г,
- Националната жилищна стратегия на Р. България (приета през 2004 г. като безсрочна стратегия, очертаваща принципите и насоките на управленската дейност за подобряване състоянието на жилищния фонд и на жилищната среда и повишаване степента на жилищната задоволеност, като се очаква стратегията да бъде в скоро време актуализирана);
- Националната програма за обновяване на жилищните сгради в Република България (НПОЖСРБ - от 2005 г., която е насочена към обновяването на многофамилни жилищни сгради с три и повече етажа. Времевият обхват на Националната програма е разделен на две подпрограми, като първата подпрограма е с период на действие от 2005 до 2015 година, а втора подпрограма е с период на действие от 2008 до 2020 г.),
- Стратегия за финансиране на изолацията на сгради за постигане на енергийна ефективност разработена през 2005 г., обхваща периода до 2020 г. като разширява обхвата на НПОЖСРБ като освен жилищни сгради включва и държавните и общински сгради,

Стратегически документи в областта на енергетиката:

- Енергийна стратегия на Р. България до 2020 г.,
- Национален план за действие за енергия от възобновяеми енергийни източници (НПДЕВИ) 2010-2020,
- Третия националният план за действие за енергийна ефективност, който предстои да бъде изработен. Последният такъв план, *Втори националният план за действие за енергийна ефективност* обхваща периода 2011 – 2013 г., т.е. неговото действие ще е приключило преди стартирането на ОПРР 2014-2020.
- Националната дългосрочна програма за насърчаване на потреблението на биогорива в транспортния сектор 2008-2020 г.,

Стратегически документи в областта на образованието, здравеопазването и социалните услуги:

- Национална програма „Създаване на достъпна архитектурна среда за 2013 г”, приета с Решение № 203 на Министерския съвет от 29.03.2013 г.;
- Национална стратегия за младежта 2010-2020,
- Национална здравна стратегия 2008 – 2013, макар да е най-актуалния стратегически документ, специфично насочен към здравеопазването, но той ще е изтекъл преди времето на действието на ОПРР 2014-2020.
- Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008-2015,
- Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012 – 2022,

Стратегически документи в областта на транспорта:

- Стратегия за развитие на транспортната система на Република България за периода до 2020г.

Стратегически документи в областта на туризма:

- Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма (НСУРТ) 2009-2013

Други стратегически документи :

- Стратегия за превенция на престъпността 2012-2020,

2 ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЕВЕНТУАЛНОТО ИМ РАЗВИТИЕ БЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ОПРР 2014-2020Г.

2.1 Текущото състояние на компонентите на околната среда

В тази част на екологичната оценка накратко е разгледано текущото състояние на компонентите на околната среда, които имат отношение към ОПРР 2014-2020г. За изготвянето на частта са прегледани достъпните съществуващи данни и информация за компонентите и факторите на околната среда. В доклада са включени най-важните данни и информация, които имат отношение към ОПРР 2014-2020г., а където е необходимо те са интерпретирани по отношение на: климатични фактори и качество на въздуха, повърхностни и подземни води, почви и земни недра, ландшафт, биологично разнообразие, флора и фауна, защитени територии и зони, културно наследство, отпадъци, материални активи, рискови енергийни източници, население и човешко здраве. При разглеждане на съществуващото състояние е обърнато внимание на наводненията и предпазване от наводнения, както и на ерозия на почвите, свлачища и абразионни процеси, които са приоритет за подпомагане в Приоритетна ос б: „Превенция на риска”

2.2 Развитие на околната среда без прилагането на ОПРР 2014-2020 г.

Тук се проследява развитието на околната среда без прилагането на ОПРР 2014-2020 г., т.е. разглежда се така наречената „нулева алтернатива”.

Въздух - Развитие на околната среда без прилагането на ОПРР 2014-2020 би довело до запазване на съществуващото положение и тенденции по отношение на изменението на климата и подобрене на качеството на атмосферния въздух във връзка с прилагането на по-стриктните изисквания на европейското законодателство.

Води - Без прилагане на Оперативна програма за регионално развитие 2014-2020 г до голяма степен ще се запази съществуващото състояние на повърхностните и подземните води. В последните години се наблюдава тенденция към подобряване на качеството на водите в страната, като се очаква утвърдените Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) да допринесат за постигане на добро екологично състояние и добро химично състояние на повърхностните и подземни водите и свързаните с тях екосистеми. Между ОПРР 2014-2020 г. и реализирането на ПУРБ няма пряка връзка. Единствено изпълнението на дейностите по Приоритетна ос 1, Инвестиционен приоритет 1, попадащи в обхвата на интервенции по ИГВР (ремонт на вертикални технически инсталации (водоснабдителна, канализационна), ремонт и реконструкция на санитарни възли), до известна степен ще способстват за постигане на основната цел на ПУРБ, а по приоритетна ос 7 се предвиждат дейности, включващи инфраструктурни мерки за укрепване, ограничаване и предотвратяване на свлачищни, ерозионни, абразионни и други неблагоприятни геодинамични процеси свързани с изграждане на съоръжения за предотвратяване на наводнения и свлачища и борба с бреговата ерозия.

Почви - Очаква се, че без прилагането на ОПРР 2014-2020 г. по отношение на почвите ще се запази тенденцията за намаляване замърсяването на почвите, ще останат без значителна промяна процесите на засоляване и вкисляване и ще се запазят темповете на почвено запечатване.

Биоразнообразие - Без прилагането на ОПРР 2014-2020 целевото запазване и подобряване на биоразнообразието ще се постигне с по-бавни темпове, тъй като настоящата ниска енергийна ефективност, недостатъчната превенция на природни рискове и нискоефективните мерки при бедствия, които засягат биологичното разнообразие, ще продължат да бъдат проблем в следващия програмен период, наред с недостатъчно високото образование на населението по отношение на биоразнообразието и опазването на околната среда.

Ландшафт - Развитие на околната среда без прилагането на ОПРР 2014-2020 би довело до запазване на съществуващото положение и тенденции по отношение на ландшафтите.

Културно наследство – Очаква се без реализиране на ОПРР 2014-2020 отново на преден план ще дойдат всички нерешени или зле поставени до момента проблеми, като се задълбочи и рецидивира негативния характер на предприетите и непредприетите мерки, като: недвижимите културни ценности (НКЦ) до голяма степен да загубят настоящата си приоритетност в политиката на държавата и на общините и да останат без необходимата финансова подкрепа от страна на публичния сектор за опазването им и за развитие на пълноценна експозиционна среда; Вследствие на това и атрактивността на РБългария като развиваща се съвременна туристическа дестинация ще намалее.

Отпадъци - Неприлагането на ОПРР 2014 – 2020 г. не би имало влияние върху количествата генерирани отпадъци и техният начин на управление, тъй като дейностите, заложи в ОПРР 2014-2020, не засягат директно управлението на отпадъците.

Материални активи - Без наличие на средства по европейските оперативни програми, общините ще имат все по-големи затруднения да покриват текущите си

разходи за образование, здравеопазване, култура и социални услуги и вероятността да им остават средства за ремонтни дейности или за инвестиции в енергийна ефективност ще е незначителна. Затова, ако предвидените в ОПРР 2014-2020 дейности не се реализират, може да се очаква, че състоянието на образователната, здравната, социалната и културната инфраструктура на страната ще продължи да се влошава и тяхното използване освен некомфортно, може да стане опасно или дори невъзможно.

Население и здраве - Ако не се приложи ОПРР, няма да се създадат условия за подобряване на социалните услуги и здравеопазването в отделните райони, за подобряване на качеството и достъпът до здравни услуги за населението, което е важен фактор за запазване на здравето на хората, за профилактика на заболяванията, за намаляване на заболяемостта и смъртността на населението. Без прилагане на ОПРР могат да се задълбочат някои негативните процеси по отношение на здравето състояние на населението, тъй като ще се създават пречки за осигуряване на по-добро качество на живот за населението и за здравословни условия на живот, което от своя страна ще бъде предпоставка за повишен здравен риск при населението.

Неприлагането на ОПРР 2014-2020 ще бъде в противоречие със съществуващото европейско законодателство и ангажиментите, които България е поела за изпълнение като член на Европейския съюз.

3 ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ТЕРИТОРИИ, КОИТО ВЕРОЯТНО ЩЕ БЪДАТ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ

В този раздел са разгледани територии, които се очаква да бъдат засегнати от дейностите, предвидени в ОПРР 2014-2020 г.

3.1 Територии, свързани с опазване на водите

Дейностите, които са допустими и водят до реализирането на основните цели на ОПРР 2014-2020, засягащи повърхностните и подземните води, могат да се идентифицират по следния начин:

- Инвестиционни приоритети 1, 2, 3 и 4 „към Приоритетна ос 1, Приоритетна ос 2, Приоритетна ос 3, Приоритетна ос 4 и Приоритетна ос 5 – съгласно описаните допустими дейности се включват и такива, които предвиждат внедряване на инсталации/съоръжения за оползотворяване на възобновяеми енергийни източници за задоволяване на нуждите от енергия на сгради– такъв възобновяем енергиен източник са геотермалните води и в този смисъл, в случай на финансиране на такива съоръжения и инсталации за ползване на геотермални води за топлинна енергия ще бъдат повлияни количествени характеристики на подземни геотермални водни тела. Следва да се отбележи, че съгласно прогнозите в хода на програмирането на ОПРР 2014-2020 г. такива инвестиции са малко вероятни, поради което рискът от въздействие върху подземните води реално липсва.;

- Инвестиционен приоритет 2 към Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”– като допустими дейности към Специфична цел 2 (Подобряване на икономическата активност в градовете, чрез възстановяване на градски територии в лошо физическо състояние) са изброени *възстановяване на чешми, фонтани, водни площи*, които са свързани с осигуряване на течаща вода; предвидени са дейности и за изграждане, рехабилитация и реконструкции на улични мрежи, при които би могло да се засегнат повърхностни водни обекти – например премостване или при необходимост от корекция на речното корито;

• Информацията за зоните за защита на водите, е посочена във връзка с изпълнение на дейности към Приоритетни оси от 1 до 6. Предмет на ОПРР не са конкретни планове, проекти, програми или инвестиционни предложения, а общата идейна рамка на визията за развитие, което поражда невъзможност за прецизно определяне как и къде точно ще бъдат засегнати от реализирането на дейностите зоните за защита на водите, съгласно чл. 119а, т.1÷4 от Закона за водите. Очаква се всяка една от определените зони да бъде засегната по пряк или косвен начин от изпълнението на дейностите по оперативната програма).

Във връзка с реализиране на описаните в ОПРР 2014-2020 дейности особено внимание следва да се отдели на територии и зони, които (съгласно чл.119а от Закона за водите) са определени като зони за защита на водите, и в които нормативно са въведени ограничения и забрани с цел опазването им, а именно:

- Територии, обявени за извличане на вода, предназначена за човешка консумация
- Водни обекти, обявени за отдих, включително териториите, обозначени като води за къпане

3.2 Територии, свързани с опазване на биологичното разнообразие

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие, екосистемите и естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа. По „Приоритетна ос 5” се предвиждат дейности за развитие на екотуризма и други форми на туризъм с цел популяризирането на природното и културно наследство. Това от своя страна може да повлияе върху състоянието на екосистемите в тези чувствителни територии с международно значение, освен ако не бъдат изпълнени заложените в настоящата екологична оценка мерки за опазване на биологичното разнообразие

Влажните зони, обекти по Рамсарската конвенция, са изключително чувствителни към всяка промяна на средата. Ето защо е необходимо постигане на баланс между извършваните на територията им дейности и тяхното опазване.

Приоритетите и подприоритетите на Оперативната програма засягат преди всичко градска инфраструктура и урбанизирани територии, а териториите, включени в Натура 2000, обявени съгласно Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите и Директива 79/409/ЕЕС за птиците, са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивите. Затова като цяло не се очаква да има местообитания и видове животни, които значително да бъдат засегнати от реализацията на програмата. Евентуално биха били засегнати 33, които се намират в непосредствена близост до градските агломерации.

При териториите, свързани с опазването на биологичното разнообразие, се отчитат и зоните за защита на водите, съгласно чл. 119а, ал. 1, т. 5 от ЗВ - защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване (защитени зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000). Неразделна част от ПУРБ 2010 - 2015 г. са мерките за мониторинг и контрол, регламентирани в становищата по Екологичната оценка на плановете.

3.3 Територии, свързани с опазване на културното наследство

Инвестициите по Инвестиционен приоритет 1 (Консервация, опазване, популяризиране и развитие на природното и културното наследство) на Приоритетна ос 5: „Регионален туризъм” ще се осъществяват на територията на цялата страна. Въпреки това следва да се отбележи, че в критериите за оценка и приоритизиране на обектите на интервенция е включен критерий „Местоположение на обектите”. В социално-икономическия анализ, разработен за нуждите на ОПРР са определени 20 туристически общини, съгласно праговите критерии на Brikenhauer (Брикенхауер), за развитие на природни, културни и исторически атракции от национално и световно значение. Отчетено е, че тези общини и легловата база, която поддържат, могат да бъдат използвани като изходни места за развитие на регионалния туризъм. В допълнение към инвестиционните мерки, ще бъде подкрепено създаването на регионален маркетингов продукт, базиран на съответния туристически район, като за целта се предвижда възможността общините да се групират в партньорства с водеща роля една от 20-те туристически общини идентифицирани в социално-икономическия анализ.

Териториите, които може да се очаква, че ще бъдат повлияни от ОПРР са преди всичко териториите с НКЦ в неразвита качествено експозиционна среда:

- Урбанизирани територии с историческо напластяване на НКЦ от различни епохи: Археология в централните части и в периферните зони на градовете
- Експозиционната среда на всички видове НКЦ, вкл. градските исторически паркове и градини;
- Линейните урбанизирани структури с КИН – поречни и крайречни зони в историческа среда, исторически булеварди и озеленени старинни улични пространства с улични декоративни каменни чешми;
- Обособени урбанистични комплекси със специфична историческа и мемориална среда – манастири, църковни комплекси, стари гробища, мемориални монументални композиции, музейни комплекси, етнографски музеи, еко-музеи и археологически музеи на открито в паркова среда.

4 СЪЩЕСТВУВАЩИ ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ”РЕГИОНИ В РАСТЕЖ” 2014-2020 Г.

В настоящия раздел са разгледани съществуващите проблеми на околната среда, установени на национално и местно ниво и представени по компоненти на околната среда и имащи отношение към дейностите предвидени в ОПРР 2014-2020, включително отнасящи се до райони с особено екологично значение като защитени зони по закона за биологичното разнообразие.

4.1 Климат и въздух

Климат

Основните негативни промени могат да се систематизират както следва:

1. *Висока степен на топлинно замърсяване*, причинена от топлообмена на бетонни, каменни, асфалтни и други строителни материали и настилки. Пример за грешни решения у нас са големите градски площи с мраморни настилки, особено в по-южните градове.

2. *Влошени условия на аерация (въздухообмен)*, породени от всички елементи на урбанизацията и индустриализацията, които водят до промяна на ветровите характеристики. Неправилното разпределение на елементите на урбанизацията водят до формирането на зони със преобладаващо затишие и липса на възможност за нормален въздухообмен. В резултат на този факт се създават условия на задържане на замърсители от транспорт и други източници в приземния въздушен слой, имащи пряко отношение към здравето на населението

3. *Намаляване на осветеността* в градската среда в резултат на характеристиките на елементите на урбанизация.

По отношение на всички тези проблеми отдавна има разработени практически решения, които от години се прилагат по света. Някои от тях се базират на правилния подбор на строително материали, други на прилагането моделни и експертна оценка на ефекта от въздействието на един или друг вид проекти върху околната градска среда и в конкретност върху локалните климатични условия и човешки комфорт. В страната има специалисти в тази област. Същевременно има и млади учени, които биха могли да специализират в съответните области и да внедрят в практиката съвременните подходи за развитието на градската среда.

Атмосферен въздух

Почти всички видове антропогенна дейност водят до промяна на състава на приземния въздушен слой където живеят хората. Основните причини за създаване на висока степен на замърсеност са:

Неправилният избор на място за развитие на дадена индустрия.

Отпадъчните газове от трафика.

Отпадъчните газове от горивните инсталации за индустриални и битови нужди.

Високото съдържание на фини прахови частици под 10 микрона вследствие на: лошо състояние на пътната мрежа и лошото и поддържане; множеството деградирани територии в градовете като занемарени паркови пространства, оголени междуградски пространства, паркиране върху тревни площи и др.; интензивна строително дейност и липса на контрол на състоянието на камионите, обслужващи строителните обекти (правилно натоварване, измиване на гумите в кално време и др).

Съгласно чл.27 от ЗЧАВ, които общините изпълняват общинските програми, които са нормативно установеният инструмент за управлението и поддържането на КАВ на тяхна територия. В Общините, в които се изпълняват програми по чл.27 от ЗЧАВ, се извършва постоянен контрол (чрез автоматични измервателни станции) и е констатирано наднормено замърсяване по показател ФПЧ10 са: Асеновград, Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Горна Оряховица, Гълъбово, Девня, Димитровград, Добрич, Кърджали, Ловеч, Монтана, Несебър, Пазарджик, Перник, Пирдоп, Плевен, Пловдив, Раднево, Русе, Смолян, София (Столична община), Сливен, Стара Загора, Хасково и Шумен. Основните причини за наднормените нива на ФПЧ10, съгласно програмите са:

- битовото отопление през зимния сезон, в повечето случаи комбинирано с допълващото въздействие на транспорта;
- преобладаващо влияние на транспортния сектор – за най-големите градове;

- преобладаващо влияние на неорганизираните източници – за някои градове в близост до големи промишлени райони;
- с комплексен характер на замърсяването – само за някои градове. Включват се битово отопление, транспорт, регионално фоново ниво, неорганизираните източници (депа, кариери и др.), промишленост и енергетика.

4.2 Води

При прегледа на съществуващите екологични проблеми при компонент „Води“ е взето предвид и отчетеното въздействие върху повърхностните и подземните водни тела в първите ПУРБ 2010-2015 г., както следва:

Отчетени значими проблеми в управлението на водите:

- В Дунавски район за управление на водите са идентифицирани следните значими проблеми: Замърсявания от органични вещества; Замърсявания от биогенни вещества; Замърсявания от опасни вещества; Хидроморфоложки изменения и др.
- В Черноморски район за управление на водите са като значими са идентифицирани въздействията върху водите от непречистени води, земеделски практики, нерегламентирани сметища и депа за битови отпадъци, морфологични изменения и др.
- Значимите проблеми в Източноромански район са свързани със: замърсяване на водите от канализации на населените места и индустриални източници, дейности от рудодобива и стари замърсявания, от селскостопански дейности, липса на канализации в населени места, наличие на нерегламентирани сметища, прехвърляне на води, морфологични изменения на речното корито от добив на инертни материали, МВЕЦ, диги, водоземни съоръжения, регулиране на оттока чрез язовири, проблеми наводнения и др.
- В Западноромански район за управление на водите са идентифицирани следните значими проблеми: Лошо състояние на водопреносната мрежа-наличие на голям процент загуби; Нерационално използване на водата за питейно-битови цели; Липса на достатъчен брой акумулиращи обеми (водохранилища) – язовири и водоеми за питейно-битово водоснабдяване; Използване на питейна вода за промишлени нужди; Нерационално използване и лошо състояние на съществуващите хидромелиоративни съоръжения; Липса на достатъчен брой пречиствателни станции за питейни води; Неизградени канализационни системи и колектори за отпадъчни води; Лошо състояние на съществуващите канализационни мрежи и ПСОВ и др.

Значимите видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност върху състоянието на повърхностните води са:

- Точкови източници на замърсяване: зауствания на селищни непречистени отпадъчни води и пречиствателни станции, директни индустриални зауствания, животновъдни ферми, реки, внасящи значителен товар в крайбрежните морски води;
- Дифузни източници на замърсяване: населени места с над 200 ЕЖ без изградена или частично изградена канализационна мрежа, общински депа на населените места с над 2000 ЕЖ, зауствания на отпадъчни промишлени води в лагуни,

наличие на депа за производствени и опасни отпадъци, мини и кариери, обработваема земя, значителни места на водоползване и водовземане, значителни морфологични изменения, регулация на оттока;

Значимите видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност върху състоянието на подземните води са:

- Точкови източници на замърсяване: складове за стари пестициди, малки депа за битови отпадъци, производствени площадки на предприятия, депа за производствени и битови отпадъци, терени със стари замърсители, петролни бази, директно заустване на промишлени или битови отпадъчни води, депа за отпадъци, изградени съгласно европейските изисквания, недобре стопанисвани и експлоатирани водоземни съоръжения и такива в лошо техническо състояние;
- Дифузни източници на замърсяване: населени места без канализация с над 1000 ЕЖ или с частично изградена канализация, течове от канализации, селскостопански дейности, свързани с прилагане на торове и препарати за растителна защита.

Значимите видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност върху количественото състояние на повърхностните и подземните води са: всички водоземания за питейно-битови цели, промишлено водоснабдяване, напояване, риборазвъждане, добив на електроенергия.

4.2.1 Повърхностни води

Проблемите, свързани с управлението и качеството на повърхностните води са разгледани по-долу.

Разход на природни ресурси - Констатираните загуби на вода от водопроводната мрежа са изключително големи и се дължат основно на физически течове – както видими, така и скрити. Загубите на питейни води са следствие от силно амортизираните водоснабдителните мрежи.

Качество на питейните води - В голяма част от водопроводната мрежа, в т.ч. вертикалните водопроводни инсталации в сгради, нивото на корозия или натрупвания на отлагания е значително, което обуславя рисковете за качеството на водата.

4.2.2 Подземни води

Проблемите, свързани с подземните води, и имащи отношение към ОПРР 2014-2020 г. са:

Точкови източници на замърсяване – това са отвеждания на непречистени води от индустриални площадки и затворени индустриални терени. При замърсявания от точкови източници в подземните води се повишава съдържанието на биогенни вещества.

Въздействия върху подземните води с недостатъчно уточнени параметри и величина: автомобилен транспорт, както и дейности, свързани с поддръжката на транспорта.

Неизградени канализационни системи и колектори за отвеждане на отпадъчни води и нерегламентирано заустване на отпадъчни води с различен произход.

Замърсяване на подземните води с нитрати от земеделски източници - прилагане на торове и препарати за растителна защита

4.3 Почви

Негативните процеси в почвите, имащи отношение към ОПРР 2014-2020, се изразяват най-вече с развитие на проблемите, свързани с: почвено запечатване, ерозия, свлачищни процеси и локално замърсяване.

Почвено запечатване - Процесът на почвено запечатване се отнася за почви, използвани и трайно застроени за селищно изграждане, инфраструктурно строителство, търговски и транспортни участъци, пътна мрежа.

Почвената ерозия - Тя е естествен процес, който е силно зависим от антропогенните фактори и засяга огромни площи от територията на страната. Обезлесяването и прочистването на естествената растителност при реализация на инфраструктурни, туристически и др. проекти, и липсата на адекватни противоерозионни мероприятия водят до задълбочаване на проблемите, свързани със загуба на ценни почви в следствие на развитието на ерозия. Свлачищата също са природни процеси и причините за възникването им са свързани със силно пресечения релеф и други специфични геоложки дадености в определени райони, но са и много зависими от дейността на човека в силно урбанизираните райони.

Локалното замърсяване на почвите е свързано най-често с транспортната мрежа, складовете за опасни вещества и промишлените предприятия.

4.4 Ландшафт

Проблемите, свързани с нарушаването на ландшафтите и водещи до промяна на ландшафта и неговите компоненти, имащи отношение към ОПРР 2014-2020 са:

Липса на нормативна база - В момента единственият нормативен документ в България, който регламентира опазването и управлението на ландшафтите е Европейската конвенция за ландшафта. Липсата на национално законодателство в областта на ландшафтите е сериозна пречка за правилната оценка на въздействието върху ландшафтите и техните компоненти и тяхното опазване.

Замърсяване на компонентите на ландшафтите - В резултат от строителните дейности за изграждане на нови обекти, както и реконструкция и модернизация на съществуващите обекти се получава запрашаване и замърсяване на компонентите на ландшафтите с тежки метали и сажди от пътищата; с отпадъци и гориво-смазочни материали от автотранспорта и строителната механизация, и от дейностите свързани с поддръжка на транспорта.

Промяна на типовете ландшафти - Промяната на съществуващите ландшафти, както и замърсяването им с отпадъци, има неблагоприятно визуално-естетическо въздействие върху ландшафтите. Създаване на нови ландшафтни типове в резултат от изграждане на новите съоръжения и антропогенизацията на териториите в също съществен проблем.

Нарушаване на ландшафтите - Нарушенията върху ландшафтите могат да бъдат преки и косвени. Преките нарушения на ландшафтните компоненти се наблюдават по време на строителните дейности и рехабилитация на всички видове обекти и са резултат от присъствието и експлоатацията на строителна техника на площадката, като се получава и визуално-естетическо натоваване на териториите.

Косвени промени в ландшафтите се наблюдават вследствие на следните дейности: промени в използването на земята, поставянето на огради и осветление, промени на характера на ландшафтите вследствие причинени от интензификацията на използването на терените, ерозия на почвите и др.

Визуално-естетически въздействия - Косвени промени върху ландшафтните компоненти има вследствие от изграждане на нови структури и обекти. Визуални въздействия се получават при изграждане на електропроводи, подмяна на инфраструктура. В градска среда има допълнително визуално натоварване и се получават промени на ландшафтите в следствие засилената антропогенизация при изграждане на нови обекти и интензифициране на използването на средата.

4.5 Биологичното разнообразие, флора, фауна

Интензивната урбанизация и разрастването на градовете, застрояването на много нови територии по Черноморското крайбрежие и във вътрешността на страната, интензификацията на транспорта, замърсяването на вътрешните водоеми и нови територии с индустриални и битови отпадъци и др., са мощни негативни фактори, влияещи върху богатото и оригинално биологично разнообразие на България.

Застрояването или изграждането на туристическа и др. инфраструктура във все повече чувствителни територии (вкл. защитени територии, зони от Натура 2000, редки и уязвими местообитания и екосистеми като влажни зони, поречия, гори и др.) се превръща във все по-сериозен проблем за България през последните години.

Автомобилния транспорт - Общ екологичен проблем е и негативното въздействие от автомобилния транспорт върху околната среда, който в частност касае и биоразнообразието.

Загубата на биологично разнообразие е един от най-големите проблеми за околната среда както в глобален мащаб, така и за България. Под влияние главно на човешките дейности, в днешно време видовете изчезват от 100 до 1000 пъти по-бързо от нормалното.

Влошаване условията за живот, а от там и до намаляване на биологичното разнообразие - Замърсяването на въздуха, особено в големите градове, от интензивен автомобилен транспорт води до влошаване условията за живот, а от там и до намаляване на биологичното разнообразие и дори изчезване на синантропни видове птици и бозайници.

Горските пожари са голям проблем за флората и фауната и околната среда като цяло, тъй като променят всички условия на средата, в т.ч. унищожаване на растителни и животински видове, много от тях редки и ценни, частично или изцяло разрушаване на хумусния почвен слой, създаване на условия за проникване и развитие на гъбични и др. вредни организми.

Пренаселването на големите градове като София, Варна и Пловдив, води до намаляване на зелени площи, паркове и градини, за сметка на ново строителство. Парковете и зелените площи са места, където освен градски тип фауна се съхраняват успешно и видове птици и бозайници, приспособили се към градските условия.

Липсата на нови общи устройствени планове - Проблем е и липсата на нови общи устройствени планове, регламентиращи строителството, зони за отдих, курортни зони, дейности в Натура 2000 зоните и др. в някои изявени курортни общини, като например в община Велинград.

Неконтролираното изхвърляне на строителни отпадъци от гражданите и фирмите при изходите на населените места, около пътните артерии и замърсяване на зелените площи в самите населени места е също сериозен проблем. Това пряко влошава местообитанията и унищожава ценни растителни видове, и също така се отразява както пряко, така и косвено върху фаунистичното разнообразие.

4.6 Културно наследство

Настоящите проблеми, свързани с опазването на културно-историческото наследство на България са:

Недостатъчно спазване на изискванията за защита и опазване на НКЦ по реда на ЗКН, ЗУТ; ЗООС и наредбите към тях; на СПН (специфични правила и норми) в ОУП и ПУП за устройство в териториите с КИН.

Непредвидени и непредприети превантивни мерки на физическа защита и опазване;

Недостатъчност на нормативните изисквания за обхвата и съдържанието на устройствените планове и на инвестиционните проекти за предвиждане на интегрирани мерки за обновяване, регенерация и защита на обектите на културното наследство (КН) и експозиционната им среда от увреждания и унищожаване от действието на предвидими природни и антропогенни фактори;

Непредвидени в проектния устройствен и инвестиционен инструментариум интегрирани мерки за защита и опазване при обновяване на средата и обектите, при благоустрояването и озеленяването на терените;

Непредвидени мерки по поддържане качеството на експозиционната среда на обекти на КН в отдалечени райони и в урбанизирана среда – липса на изисквания за поставяне на малки пречиствателни съоръжения; полагане на канализация; създаване на условия за добра естествена въздушна вентилация на пространствата в старинните плътно застроени части на градовете;

Некачествено изпълнени консервационно-реставрационни работи (КРР) или избрани неподходящи материали за КРР по отношение на специфичните условия (микроклимат) в експозиционната среда;

Избрани неподходящи материали за КРР по отношение на устойчивите и на специфичните условия (микроклимат) в експозиционната среда;

Некомпетентност и импровизации в провеждане на текущи ремонтни и КРР, на строителни и благоустройствени работи по недвижими културни ценности и в експозиционната им среда;

Липсата на институционализиран постоянен мониторинг на промените относно параметрите на различните фактори на въздействие върху материалната субстанция и експозиционната среда на обектите на културното наследство;

Непълноценно определени режими за защита, опазване и управление на социализацията на културните ценности;

Допускане на приоритетност на рискови за защитата и опазването на недвижимите културни ценности дейности и действия по обновяването на самите тях или на експозиционната им среда.

4.7 Отпадъци

Съществуващ проблем по отношение на отпадъците и техните местонахождения, имащи отношение към ОПРР 2014 – 2020 г., е свързан с генерирането на строителни отпадъци – такива ще се получат при дейностите, свързани с ново строителство, рехабилитация, реконструкция на съществуващи сгради и обекти на транспортната инфраструктура.

4.8 Рискови енергийни източници

Шумът е един от факторите с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Породен от развитието на промишленото производство, на пътническите, товарните и въздушни транспортни средства, на масовия градски транспорт и не на последно място от културата на обитаване. Дългогодишните изследвания показват, че нивото на шума в последните години нараства и в повечето случаи превишава граничните стойности за съответните населени територии.

Основните източници и причини за създаване на проблемен акустичен режим са посочени по-долу.

Източник „пътен” трафик: Висока интензивност на пътния трафик; липса на обходни пътища за транзитно-преминаващи транспортни средства; Движение в режим на тръгване и спиране и неспазване на ограниченията за скорост; Остарял автобусен, тролейбусен, трамваен парк на градския транспорт с генерация на високи шумови стойности; Липса на нормативно подсигурана база за регулярни технически прегледи; Пътна настилка с ниски показатели по отношение на предаване на шума.

Утежненият акустичен климат в градовете се обуславя още от: Голямата плътност на застрояване и гъстотата на обитаване; Наличието на голям брой градски магистрали, разположени в близост до жилищната територия; Липсата на адекватни мерки в посока на снижаване на нивата на шума в местата на въздействие; Несъобразяване на съвременното строителство с изискванията за акустичен комфорт; Съчетаване на зоните за отдих и забавление и зоните за обитаване.

В ежегодно предоставяните данни от контрола на шума от страна на РЗИ се правят препоръки и предложения за ограничаване на интензитета и влиянието на шума. В отделни случаи доброто взаимодействие с общините дават и своите резултати.

4.9 Материални активи

Макар да липсват официални и обществено достъпни данни за текущото състояние на национално ниво на образователната, здравната, социалната и културната инфраструктура, на базата на частични и неофициални данни, голяма част от тази инфраструктура има нужда от основни ремонтни дейности (смяна на ВИК и топлофикационните инсталации, ремонт на покриви и на вътрешни помещения, и др.) и са много енергонеоефективни. Подобно е положението и с жилищния фонд, където от жилища, собственост на физически лица, 35.4 % имат енергоспестяваща дограма, а 16.4% са с външна термоизолация.

4.10 Население и човешко здраве

Динамика на демографските и здравни показатели в страната - Основен проблем за демографското развитие на страната, доколкото има отношение към дейностите, предвидени за финансиране по ОПРР, е високото ниво на смъртността.

Естественят прираст на населението е отрицателен, макар че през последните 5 години се отбелязва леко подобряване в стойностите му. Продължава и процесът на остаряване на населението – увеличава се неговата средна възраст. Като цяло, е налице и тенденция за намаление на населението в страната. Тази тенденция е обусловена не само от негативния естествен прираст, но и от миграцията на населението.

Заболеваемост - Анализът на данните от последните 5 години показва като цяло увеличаване на заболеваемостта от някои социално-значими заболявания – сърдечно-съдови, ендокринни и злокачествени.

5 ЦЕЛИТЕ НА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО РАВНИЩЕ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ОПРР 2014-2020 г., И НАЧИНЪТ, ПО КОЙТО ТЕЗИ ЦЕЛИ И ВСИЧКИ ЕКОЛОГИЧНИ СЪОБРАЖЕНИЯ СА ВЗЕТИ ПОД ВНИМАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА ИЗГОТВЯНЕТО НА ПРОГРАМАТА

5.1 Цели на опазване на околната среда на национално равнище

- **Националната програма за развитие: България (НПР БГ) 2020**

НПР БГ 2020 (одобрена от МС на 19.12.2012 г.) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. Програмата съответства на ангажиментите на България на европейско и международно ниво. В Програмата се идентифицират визия за развитие, цели и приоритети за развитие, политики по приоритетните направления.

Към момента, това е и най-актуалният документ, съдържащ целите по опазване на околната среда до 2020 г. на национално ниво. Мерките, касаещи опазването на околната среда, се отнасят към приоритети **3 „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал”** и **7 „Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност”** на НПР БГ 2020. Спрямо тези два приоритета е направен анализа на съответствие на предвижданията на ОПРР 2014-2020 г. Анализът на ОПРР 2014-2020 с целите и приоритетите на НПР БГ 2020 като цяло е представен в точка 2.1 на ОПРР 2014-2020.

• **Насоки за интегриране на политиката за околна среда при програмирането за периода 2014-2020 г., разработени от МОСВ, ноември, 2012 г. (одобрени с протоколно решение по т. 7 от протокол 8 от заседанието на Министерски съвет на 01.03.2013 г.) и интервенции, необходими за интегриране на ПОС и ПИК във фондовете към ОСР за 2014-2020 г. (за финансиране от ОП през програмен период 2014-2020 г.)**

Съобразяването на **Насоките** е изискване, което е изпълнено в процеса на програмиране на ОПРР 2014-2020 г. и само по себе си представлява алтернатива на ОПРР 2014-2020 г. Алтернативите на ОПРР са описани и разгледани подробно в т.8.1 на ДЕО). **Насоките** са ползвани от една страна като методологическа база за изготвяне на ДЕО на ОПРР 2014-2020 г., а отделно **конкретните интервенции** са отразени в предвижданията на ОПРР 2014-2020 г и **Алтернатива 3**, която в по-малка степен е ориентирана към Насоките и НПР на Република България 2020.

5.2 Цели на опазване на околната среда на европейско равнище

Стратегията „Европа 2020“ — стратегия на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

Общият бюджет на ЕС за програмен период 2014 - 2020 г. следва да бъде насочен към постигане на целите на Стратегията „Европа 2020“, с изпълнението на която се цели Европа отново да постига растеж, който е **интелигентен, приобщаващ и устойчив**:

Интелигентен растеж - Интелигентният растеж означава постигане на по-добри резултати в ЕС в сферата на: **образованието** (насърчаване на хората да се учат и усъвършенстват уменията си); **изследванията/иновациите** (създаване на нови продукти/услуги, генериращи растеж и работни места и помагачи за решаване на социалните проблеми); **цифровото общество** (използване на информационните и комуникационните технологии);

Приобщаващ растеж - Приобщаващ растеж означава: повишаване на равнищата на заетост в Европа – повече и по-добри работни места, особено за жени, млади хора и възрастни хора; подпомагане на хората от всички възрасти да предвиждат и да се приспособяват към промените чрез инвестиции в уменията и обучението; модернизиране на пазарите на труда и социалните системи; гарантиране, че ползите от растежа достигат до всички части на ЕС;

Устойчив растеж - Устойчив растеж означава: изграждане на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, в която ресурсите се използват по ефикасен и устойчив начин; опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие; възползване от водещата позиция на Европа в разработването на нови екологични технологии и производствени методи; въвеждане на ефикасни интелигентни електроразпределителни мрежи; използване на мрежи в европейски мащаб за предоставяне на допълнително конкурентно предимство на нашите предприятия (и особено на малките производители); подобряване на условията за бизнес, особено за малки и средни предприятия (МСП); помагане на потребителите да правят добре осведомен избор.

Цели на стратегията „Европа 2020“

Стратегията „Европа 2020“ има **5 водещи цели (headline targets)** за периода до **2020 г.**, както следва: *Трудова заетост, НИРД и иновации, Климатични промени и енергия, Образование, Бедност и социално изключване*. Тези 5 цели на равнище ЕС се адаптират и превръщат в национални цели за всяка държава членка в съответствие с конкретното положение и обстоятелства в нея. ОПРР съобразява целите на Стратегия 2020, като допринася за изпълнение на водеща цел „Климатични промени и енергия”, което подчертава и екологичната насоченост на ОПРР 2014-2020 г.

5.3 Цели на опазване на околната среда на международно равнище

Целите на опазване на околната среда на международно равнище са отразени в политиките на ЕС за околната среда и устойчивото развитие, съответно съобразени от ОПРР 2014-2020 г. Така например, съгласно Програма за околна среда на Обединените нации (UNEP), цел 7 на хилядолетието за развитие (от общо 8 определени цели на хилядолетието за развитие) е „Осигуряване на устойчива околна среда”, което е заложено като основен приоритет в проекта на ОПРР 2014-2020 г.

6 ВЕРОЯТНИ ЗНАЧИТЕЛНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА, ВКЛЮЧИТЕЛНО БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЕЛЕНИЕ, ЧОВЕШКО ЗДРАВЕ, ФАУНА, ФЛОРА, ПОЧВИ, ВОДИ, ВЪЗДУХ, КЛИМАТИЧНИ ФАКТОРИ, МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ, КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО, ЛАНДШАФТ И ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ ТЯХ.

Въздействието на проекта на ОПРР върху околната среда се оценява на две нива, предвид спецификата на програмата:

- Въздействие на ниво приоритетни оси и подприоритети;
- Въздействие на ниво „допустими дейности за финансиране”

Ползите от използване на този подход при оценка на вероятните значителни въздействия върху околната среда в резултат на прилагането на ОПРР са следните:

- Получаване на реална представа за характера и значимостта на въздействията по различните нива на подробност на предвижданията на ОПРР;
- Препоръчване на мерки за ограничаване на въздействията с ниво на подробност съответстващо на различните нива на предвиждания на ОПРР;
- Препоръчване на мерки и индикатори по наблюдение и контрол на ниво приоритетни оси и на ниво допустими дейности за финансиране.

Чрез този подход на оценяване се осигурява и гарантира в максимална степен предлагането на адекватни мерки, които да се включват като необходими изисквания в съответните насоки за кандидатстване по конкретни дейности на ОПРР 2014-2020 г., с което ще се избегнат недостатъците и проблемите, установени при прилагане на ОПРР 2007-2013 г. и изпълнението на Становището по ЕО за ОПРР 2007-2013 г., съгласно извършената Междинна оценка на изпълнението на ОПРР 2007-2013 г., в частта и за въздействието на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда. Резултатите от тази оценка са описани в раздел 6.1. и са ползвани и с цел максимално точно и правилно прогнозиране на въздействията, очаквани при изпълнение на ОПРР 2014-2020 г., за дейностите, които са близки и/или се припокриват за ОПРР 2007-2013 г. и ОПРР 2014-2020 г. Чрез представената информация в т.6.1. се цели и да се подчертае връзката и приемствеността между двете оперативни програми, тъй като интервенциите по ОПРР 2014-2020 г. и тяхното въздействие върху околната среда ще бъдат почти същите като по ОПРР 2007-2013 г.

6.1 Въздействие на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда

Въздействието на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда за периода 2007-2010 г. е подробно анализирано и оценено в изготвената Междинна оценка на изпълнението на ОПРР 2007-2013 г., в частта и за въздействието на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда. Окончателният доклад за оценка на въздействието на резултатите на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда е изготвен на 28.02.2011 г., като същият е одобрен от Министерство на околната среда и водите.

Като цяло резултатите от доклада показват, че няма значително въздействие върху околната среда, а напротив – въздействието е изцяло положително – проектите са с малък обхват, локално разположение, не са установени непредвидени значителни негативни въздействия върху околната среда при прилагането на програмата.

В първия тригодишен доклад по наблюдението и контрола при прилагането на програмата е отчетено положителното въздействие върху околната среда на ОПРР 2007-2013 г., включително на мерките за предотвратяване, намаляване или отстраняване на екологичните щети в резултат на прилагането на програмата, съгласно т. II.1 от Становището по ЕО № 4-3/2007 г. на МОСВ, изготвен като част от средносрочната оценка на ОПРР 2007-2013 г.

Изводите за въздействието върху околната среда на ОПРР 2007-2013 г. са ползвани при прогнозите за програмен период 2014-2020 г., Това подчертава връзката и приемствеността между двете оперативни програми, тъй като интервенциите по ОПРР 2014-2020 г. и тяхното въздействие върху околната среда ще бъдат почти същите като по ОПРР 2007-2013 г.

6.2 Въздействие на проекта на ОПРР на ниво приоритетни оси и подприоритети

Разгледано е ниво приоритетни оси и подприоритети по отделните компоненти и фактори на околната среда: Климат, Въздух, Води, Почви, Ландшафт, Растителност, Животински свят, Защитени зони и защитени територии, Културно наследство, Отпадъци, Рискови енергийни източници, Материални активи, Население и човешко здраве.

Разгледано е също така и очакваното кумулативно въздействие - По отношение на Приоритетните оси и подприоритетите се очаква положително кумулативно въздействие от предвидените дейности, предвиждащи мерки за енергийна ефективност на сгради и оползотворяване на ВЕИ, свързано с ограничаване емисиите на парникови газове, подобряване качеството на атмосферния въздух, ограничаване на шума в сградите.

Кумулативно и изцяло положително като посока е и въздействието на ниво Приоритетни оси, Инвестиционни приоритети и Специфични цели върху населението и човешкото здраве.

Предвижданията на ниво Приоритетни оси, Инвестиционни приоритети и специфични цели не предполагат значително отрицателно, в т.ч. кумулативно въздействие по отношение на останалите компоненти и фактори на околната среда.

6.3 Въздействие на проекта на ОПРР на ниво допустими дейности за финансиране

Въздействията са разгледани в таблици в ЕО , като не са включени дейностите по Приоритетна ос 8 „Техническа помощ”, тъй като не са свързани с въздействие върху околната среда, което се установи още на ниво Приоритетни оси.

По отделно е разгледано въздействието за етап строителство (С) и етап експлоатация (Е) за всяка от дейностите по отделните компоненти и фактори на околната среда: Климат, Въздух, Води, Почви, Ландшафт, Растителност, Животински свят, Защитени зони и защитени територии, Културно наследство, Отпадъци, Рискови енергийни източници, Материални активи, Население и човешко здраве.

Разгледано е също така и Кумулативно въздействие на ниво дейности.

6.4 Трансгранични въздействия

Съгласно Протоколът за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст, е направен анализ и оценка на въздействието на предвижданията на ОПРР 2014-2020 г. върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. върху други държави, спрямо критериите за определяне на възможното значително въздействие, представени в Анекс III на Протокола:

Предвид извършения анализ, ОПРР 2014-2020 г. и предвидените за финансиране дейности (с локален обхват и разположение) по съответните приоритетни оси, не предполагат финансиране на дейности, които имат потенциал за трансгранично въздействие върху околната среда и човешкото здраве на други държави.

6.5 Изводи за въздействието на ОПРР 2014-2020 г. върху околната среда и човешкото здраве

От извършените анализи и оценки на предполагаемите въздействия върху околната среда на Приоритетните оси, Инвестиционни приоритети (ИП) и специфични цели (СЦ), както и на конкретните допустими дейности по тях, произтичат следните обобщени изводи:

- На ниво Приоритетни оси, Инвестиционни приоритети (ИП) и специфични цели (СЦ), въздействието на ОПРР 2014-2020 г. върху околната среда и човешкото здраве като цяло е с комплексен положителен характер, тъй като реализирането на приоритетните оси, ИП и СЦ ще доведе до намаляване на емисиите на парникови газове, подобряване качеството на атмосферния въздух в населените места, ограничаване на шума от обществения градски транспорт в населените места, подобряване състоянието на зелените градски пространства, повишаване стандарта и качеството на живот на населението;
- На ниво конкретни допустими дейности, въздействието също е положително, равнозначно на въздействието на ниво Приоритетни оси, ИП и СЦ. Незначителни отрицателни въздействия се очакват единствено за периода на строителство по съответните дейности, като те са свързани с повишаване на замърсяването на въздуха с прах, повишаване на шума, генериране на строителни отпадъци. Въздействието, предвид малкия мащаб на всяка конкретна дейност е временно, с локален характер – в рамките на строителните площадки и обекти, и обратимо. Очаква се изцяло положително кумулативно въздействие от дейностите по ОПРР по отношение на климата, качеството на атмосферния въздух в градовете, състоянието на зелените площи, качеството на живот и материалните активи
- И на двете нива на оценяване се допуска възможност за отрицателно въздействие, в т.ч. кумулативно отрицателно въздействие на някои от Приоритетите и допустимите дейности – свързани основно с регионалната пътна инфраструктура, върху защитени територии и зони, както и върху населението и човешкото здраве, което поради ниската подробност на предвижданията (липса на конкретни пътни обекти и техните трасета, както и липса на конкретни проекти), не може да бъде оценено на настоящия етап, поради което само е индикирана възможността за възникване на отрицателно въздействие. Тези обекти подлежат на процедура по ОВОС (за конкретното инвестиционно предложение за изграждане, рехабилитация или реконструкция на път) и на процедура по екологична оценка (за парцеларните планове за пътните обекти)

по реда на Закона за опазване на околната среда, както и на процедури по оценка за съвместимост с предмета и целите на опазване на защитените зони по чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие, при провеждането на които ще бъдат избрани вариантите, които са най-щадящи по отношение на околната среда. Съгласно резултатите от Средносрочната оценка на изпълнението на ОПРР 2007-2013 г., в частта и за въздействието на ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда, при изпълнението на дейности свързани с пътна инфраструктура са били провеждани изискващите се процедури по ОВОС, като не са наблюдавани значителни отрицателни въздействия върху околната среда при реализиране на конкретните проекти.

7 МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ, НАМАЛЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО КОМПЕНСИРАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ОПРР ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

7.1. Мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици за отразяване в окончателния вариант на ОПРР

По-долу са идентифицирани мерки, които експертите по отделните компоненти и фактори на околната среда предлагат да се отразят в насоките за кандидатстване/указанията към бенефициентите.

1. В насоките за кандидатстване/схемите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и договорите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ да се предвидят условия, гарантиращи опазването на околната среда при реализиране на дейностите от съответните бенефициенти, като:
  - В насоките за кандидатстване за всяка конкретна дейност да се включат релевантните за дейността мерки от т.7 на настоящия доклад;
  - За дейностите, попадащи в обхвата на Приложения № 1 и № 2 към ЗООС, да се проведат изискващите се процедури по ОВОС и ЕО. За тези дейности, или за други дейности, попадащи под разпоредбите на чл. 31 от ЗБР, да се проведат изискващите се процедури по оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на защитените зони. Одобряването на дейностите следва да става само след положително решение/становище по ОВОС/ЕО/ОС и при съобразяване с препоръките в извършените оценки, както и с условията, изисквания и мерки, разписани в решението/становището;
  - Бенефициентите, заедно с документите, с които периодично отчитат степента/етапа на изпълнение на дейността, да предоставят в МРР и информация за начина и степента на изпълнение на мерките от решенията по ОВОС, Становищата по ЕО, Решенията по ОС;
  - Да се изисква от бенефициентите периодично предоставяне на информация и по мерките и индикаторите по наблюдение и контрол в т.9 на настоящия доклад, които са релевантни за съответната дейност;
2. Да се организира от МРР събирането на информация за изпълнението на мерките от т.7 и т.9 от бенефициентите и от съответните компетентни органи, поддържащи информация по съответните индикатори, която да се включва в периодичните

доклади по наблюдение и контрол по чл. 30 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми.

7.2. Мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсирани на неблагоприятните последици при прилагането на ОПРР

- 1) При строителните дейности, свързани с изпълнение на дейности по Приоритетните оси да се предвиди:
  1. Ефективно изпълнение на мерките и условията от издадените Решения и/или Становища по ОВОС, ЕО и ОС за етапа на строителство по съответната допустима дейност;
  2. По време на строителството от страна на бенефициента да се осигури ефективен контрол за прилагането на релевантните за съответната дейност мерки за ограничаване на емисиите от прах и вредни вещества в атмосферата (оросяване на площадката, товарене, разтоварване и превозване на генерираните строителни отпадъци и строителни материали съобразно приложимите мерки и изисквания по чл. 70 от Наредба № 1 за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от неподвижни източници на емисии), съответно да се докладва по какъв начин са изпълнени мерките;
  3. По отношение на предвидените ВиК сградни инсталации - да се дава приоритет на изграждането на съвременни водопроводни мрежи и канализационни системи, на поддържането им в добро състояние, като не се допускат загуби и течове;
  4. Ограничаване на строителните дейности само в обхвата на проектите. Използване на съществуващите пътища за достъп;
  5. Съхраняване на строителни материали и изхвърляне на отпадъци само на предназначени за това места;
  6. Инвестиционните проекти на всички видове строежи трябва да съдържат анализ на източниците на шум на строителната площадка и описание на мерките за ограничаване на шума по време на строителството в зависимост от избраното местоположение на строежа, разстоянията до местата с нормиран шумов режим, продължителността и фазите на строителството, продължителността на работите през деня и през седмицата, както и от използваните строителни машини и транспортни средства;
  7. Координиране на Транспортния План с местните общини и кметства;
  8. Стриктно спазване на строителния времеви график;
  9. Строителната техника да не се оставя да работи на празни обороти.
- 2) При финансиране на проекти по групи дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“, „социална инфраструктура“, както и общинска образователна инфраструктура извън зоните за въздействие на ИПГВР, в рамките на общинската територия на градовете от 1-во до 3-то ниво, да се предпочитат за финансиране проекти и дейности в границите на урбанизирани територии.

- 3) Дейностите за развитие на туризма по Приоритетна ос 5 да се допускат при съобразяване на:
1. спазване на нормите за рекреационно натоварване на територията;
  2. приоритетно развитие на екотуризма и други алтернативни форми на туризъм и най- вече туризъм, свързан с опазване на културното и природно наследство;
  3. при изготвяне на проекти за нови туристически обекти задължително да се предвидят мерки за ограничаване негативното им влияние върху качеството на водите и се вземе предвид необходимостта от изграждане на система за събиране, пречистване и отвеждане на формираните потоци отпадъчни води и внедряване на система за управление на отпадъците;
  4. при разработването на туристически пакети да се има предвид, че дейности като „сафари” разходки, „offroad” маршрути, наблюдение на редки и застрашени видове животни са недопустими и водят да значително увреждане на околната среда и биологичното разнообразие.
- 4) По отношение на дейностите по Приоритетна ос 6:
1. За местоположението на всеки нов пътен обект да бъдат предложени и разгледани варианти, съобразени с режимите за ползване на защитени територии, защитени зони, зоните за защита на водите по реда на чл.119а от Закона за водите, опазване на културно-историческото наследство, спазване на забраните и ограниченията на санитарно-охранителни зони и обекти, подлежащи на здравна защита;
  2. Шумозащитните мерки, при необходимост от прилагане на такива, да са обект на допълнителен, отделен проект, който включва акустична, архитектурна и конструктивна част

По отношение на дейностите по Приоритетна ос 7 „Превенция на риска“:

- 5) При развиване на дейности в близост или в границите на защитените зони, защитени територии и историческите паметници да се изисква от бенефициентите да следят и докладват за начина на спазването на заложените в плановете за управление/заповедите за обявяване на съответните територии и зони режими, ограничения и др.;
- 6) При реализиране на дейностите да се вземат предвид границите на зоните за защита на водите по реда на чл.119а от Закона за водите и предвидените за тях мерки за опазване в ПУРБ на четирите Басейнови дирекции, включително и смекчаващи мерки за намаляване на въздействието върху природни местообитания, предмет на опазване на зоните, които са свързани с конкретни водни тела съгласно: Мерки за намаляване на негативното въздействие върху видовете включени в Приложение 2 на Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите.
- 7) Реализацията на инвестиционни проекти и намерения, произтичащи от Оперативна програма „Региони в растеж” 2014 - 2020 г., и които касаят ползване или водовземане от повърхностни или подземни водни тела, подлежат на разрешителен режим, съгласно ЗВ.

- 8) Съобразяване на дейностите с оценките на риска от наводнения на Басейновите дирекции и Плановете за управление на риска от наводнения (когато тези планове бъдат утвърдени).

8 ОПИСАНИЕ НА МОТИВИТЕ ЗА ИЗБОР НА РАЗГЛЕДАНИТЕ АЛТЕРНАТИВИ И НА МЕТОДИТЕ НА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ТРУДНОСТИТЕ ПРИ СЪБИРАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ЗА ТОВА ИНФОРМАЦИЯ, КАТО ТЕХНИЧЕСКИ НЕДОСТАТЪЦИ И ЛИПСА НА НОУ-ХАУ.

8.1. Мотиви за избор на разглежданите алтернативи

На базата на информацията, изложена в ОПРР 2014-2020 г., са идентифицирани следните алтернативи:

- **Нулева алтернатива:** Продължение на настоящите процеси и тенденции на развитие на околната среда, без прилагане на ОПРР 2014-2020 г. Тази алтернатива е неприемлива, както от икономическа и социална, така и от екологична гледна точка, т.к. отказът от изпълнението на ОПРР ще доведе до пропуснати ползи за околната среда от нереализиране на предвидените дейности, повечето от които имат пряко положително въздействие по отношение на околната среда и човешкото здраве.

- **Алтернатива 1:** ОПРР 2014-2020 г., вариант септември, 2012 г. - с 5 приоритетни оси:

I. Градско развитие, с 8 подприоритети: Енергийна ефективност в обществени (административни) и жилищни сгради; Градска среда; Зони с потенциал за икономическо развитие; Спортна инфраструктура; Културна инфраструктура; Образователна инфраструктура; Здравна и социална инфраструктура; Интегриран градски транспорт.

II. Държавна образователна инфраструктура;

III. Държавна здравна и социална инфраструктура;

IV. Опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство;

V. Техническа помощ.

В допустимите дейности по отделните приоритетни оси и подприоритети липсват дейности за внедряване на съоръжения и инсталации за оползотворяване на ВЕИ, като дейностите за превенция на риска са предвидени само за подприоритет „Градска среда” към Приоритетна ос 1.

Алтернатива 1: Тази алтернатива беше подробно оценена в първоначално изготвения вариант на доклада за ЕО, предаден на Възложителя. Изводите от направената оценка са следните: Не се очакват значителни отрицателни въздействия при прилагането на ОПРР, а очакваното въздействие е положително.

Алтернатива 2: Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г., вариант декември, 2012 г. – със 7 Приоритетни оси, от които Приоритетна ос 1 е с 8 подприоритета Тя беше подробно оценена в предходния доклад за ЕО. Не се очакват значителни отрицателни въздействия при прилагането на ОПРР, а очакваното въздействие е положително.

- I. *Устойчиво и интегрирано градско развитие с*
  - a. *Подприоритет 1 „Енергийна ефективност в административни и жилищни сгради”;*
  - b. *Подприоритет 2 „Градска среда”;*
  - c. *Подприоритет 3 „Зони с потенциал за икономическо развитие”;*
  - d. *Подприоритет 4 „Спортна инфраструктура”;*
  - e. *Подприоритет 5 „Културна инфраструктура”;*
  - f. *Подприоритет 6 „Образователна инфраструктура”;*
  - g. *Подприоритет 7 „Здравна и социална инфраструктура”;*
  - h. *Подприоритет 8 „Интегриран градски транспорт”*
- II. *Държавна образователна инфраструктура*
- III. *Държавна здравна и регионална социална инфраструктура*
- IV. *Регионален туризъм*
- V. *Регионална пътна инфраструктура*
- VI. *Превенция на риска*
- VII. *Техническа помощ*

Алтернатива 3: Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г., вариант септември, 2013 г. Тя е подробно оценена в настоящия допълнен доклад за ЕО.

Алтернатива 4: Като четвърта алтернатива, по настояване на Възложителя, е разгледана възможността през периода 2014-2020 г. да продължи да се прилага настоящата ОПРР 2007-2013 г., т е продължаване на прилагането на ОПРР 2007-2013 г., която е с приоритетни оси, както следва:

- *Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие*
- *Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност*
- *Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма*
- *Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество*
- *Приоритетна ос 5: Техническа помощ*

Сравнението на въздействието на Алтернатива 1, Алтернатива 2, Алтернатива 3 и Алтернатива 4 върху околната среда е направено в следващата таблица:

Критерии за въздействие	Алтернатива 1	Алтернатива 2	Алтернатива 3	Алтернатива 4
Въздействие на ниво приоритетни оси и Инвестиционни приоритети върху околната среда	Не се очакват значителни отрицателни въздействия, въздействието е положително.	Въздействието е комплексно положително, поради включването в тази алтернатива на повече дейности насочени към опазване чистотата на въздуха, ограничаване на емисиите на парникови газове, превенция на почвена ерозия, наводнения, свлачища.	Въздействието е комплексно положително, поради включването в тази алтернатива на повече дейности в сравнение с останалите алтернативи, насочени към опазване чистотата на въздуха, ограничаване на емисиите на парникови газове, подобряване на паркови площи, озеленяване, прилежащи дворни площи към сградите, превенция на почвена ерозия, свлачища. Алтернативата дава по-голяма сигурност на инвестициите за разлика от Алтернатива 2, за някои от дейностите по която има известна несигурност и риск от нереализиране на дейности, предвидени в Алтернатива 2).	Въздействието е положително, но докато в Алтернатива 1, 2 и 3 се предвиждат комплекс от инвестиции съобразно ИПГВР, в Алтернатива 4 се предвиждат отделни, самостоятелни дейности, които имат много по-слаб и локализиран положителен ефект по отношение на околната среда.
Въздействие на ниво допустими дейности за финансиране	Включени са дейности за енергийна ефективност в подприоритети 1, 6 и 7 на Приоритетна ос 1	Включва дейности за енергийна ефективност и ВЕИ в по-голямата част от Приоритетите и подприоритетите.	Включва повече допустими дейности, пряко насочени към опазване на околната среда, в т.ч. свързани с енергийна ефективност, ВЕИ, ограничаване на емисиите от транспорта, подобряване на зелени и паркови площи, включени са и дворните площи към сградите, за които се предвиждат дейности за финансиране. По-значим е и положителния кумулативен ефект върху климата, качеството на атмосферния въздух, материалните активи, качеството на живот на населението. Не се допускат дейности по приоритетната ос за регионален туризъм, които по някакъв начин могат да доведат до превръщане на масовия туризъм в заплаха за културното и природното наследство	Въздействието е положително като цяло. Недостатъци на ниво допустими дейности за финансиране по отношение на въздействието върху околната среда са предвижданията за местна достъпност (към Приоритетна ос 2) по тази алтернатива, тъй като за разлика от регионалните, местните пътища в повечето случаи са разположени до населени зони, съответно въздействието по отношение на околната среда и човешкото здраве е по-отрицателно, отколкото при пътищата с регионално значение. Също така, единствено по Приоритетна ос 1 се предвиждат мерки за енергийна

				ефективност и ВЕИ.
Степен на съобразяване на <i>Насоките за интегриране на политиката за околната среда и политиката по изменение на климата при програмирането за периода 2014-2020 г., разработени от МОСВ</i>	Насоките не са пълно отчетени, като мерките срещу наводнения са предвидени само по един от подприоритетите на Приоритетна ос 1; интервенции за реконструкция на пътна и улична мрежа са предвидени частично – само за уличната мрежа, в рамките на строителните граници на градовете;	Пълно отчитане на Насоките и предвиждане изпълнението на интервенциите отнесени към ОПРР, чрез допълнителните спрямо Алтернатива 1 отделни приоритетни оси за регионална пътна инфраструктура и за превенция на риска, предвидени дейности за внедряване на ВЕИ в по-голямата част от приоритетите и подприоритетите на програмата.	Насоките са напълно отчетени, с изключение на това, че тази алтернатива на ОПРР не предвижда преки мерки за превенция/защита от наводнения (поради неяснота относно отговорните институции за провеждане на политиката срещу наводнения, фокусирането на ОПРР основно върху градското развитие и невъзможност да се осигури устойчивост на проекти с частични интервенции, липса на утвърдени ПУРН и др.), но при изпълнение на дейностите, които се предвижда да се финансират по ОПРР ще бъдат съобразявани, когато бъдат изготвени от басейновите дирекции, Плановете за управление на риска от наводнения.	Насоките не са изрично отчетени, тъй като ОПРР 2007-2013 г. е изготвена преди да бъдат изготвени самите насоки. Въпреки това, Програмата съответства на Насоките, но с по-ниска степен на положителен ефект (по-малко дейности и операции предвиждат интервенции съгласно Насоките)
Степен на съответствие на екологичните цели на НПР на Република България 2020	Екологичните цели като цяло са отчетени и съобразени	По-пълно съобразяване и следване постигането на екологичните цели – предвиждане на дейности за ВЕИ (отговарящи на целите за ресурсна ефективност),	Съответствието спрямо екологичните цели на НПР е най-пълно при тази алтернатива, тъй като са предвидени повече дейности, насочени към опазване на околната среда, както и към интегриране на политиките на ПОС и ПИК - свързани с енергийна ефективност, ВЕИ, ограничаване на емисиите от транспорта, подобряване на зелени и паркови площи, включени са и дворните площи към сградите, за които се предвиждат дейности за финансиране	ОПРР 2007-2013 г. е изготвена преди НПР, въпреки което, като цяло съответства на екологичните цели на НПР, но с по-ниска степен на положителен ефект и като цяло по-слаба ориентираност към екологичните цели на НПР.

От изложеното произтичат следните изводи:

Нулевата алтернатива е неприемлива на първо място от икономическа гледна точка, тъй като ОПРР е изискуем програмен документ за Република България. Алтернативата е нежелателна и от гледна точка на опазване на околната среда и човешкото здраве, тъй като от направените анализи и оценки в доклада за ЕО ясно се вижда екологичната насоченост на проекта на ОПРР, като се доказва и, че същият ще допринесе за постигане на устойчиво развитие чрез прилагане на предвидените за финансиране дейности по съответните приоритетни оси.

От направените прогнози на въздействията на **Алтернатива 3**, както и от сравнението на предполагаемите въздействия върху околната среда и човешкото здраве в резултат приемането на **Алтернативи 1, 2 и 4**, направени в настоящата точка, се налага изводът, че **Алтернатива 3** е най-благоприятната по отношение на околната среда и човешкото здраве, тъй като тя ще има много по-комплексен положителен ефект по отношение на околната среда и човешкото здраве.

Също така, чрез **Алтернатива 3** се осигурява пълно съобразяване и изпълнение на екологичните цели на НПР на Република България до 2020 г.

8.2. Методите на извършване на екологична оценка

Екологичната оценка е изготвена в съответствие с изискванията на Директива 2001/42/ЕС на Европейския парламент от м. юни 2001 г. за оценка на въздействието от някои планове и програми върху околната среда и Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (посл. изм. ДВ 38/2012 г.).

Като **обща методологическа база** за извършване на ЕО са използвани и:

- Доклад за Стратегическа екологична оценка на ОПРР 2007-2013 г.;
- Окончателен доклад за оценка на въздействието на резултатите от ОПРР 2007-2013 г. върху околната среда, февруари 2011 г.;
- Докладите за резултатите от междинната оценка на Регионалния план за развитие на 6-те района от ниво 2 за периода 2007-2009 г.: Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югоизточен, Южен централен и Югозападен район – за 2010 г.
- Предварителна оценка на Оперативна програма за регионално развитие за периода 2014-2020 г
- Междинен доклад за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие за периода до 2010 г.
- Указания и методики за стратегическа екологична оценка, публикувани на интернет страницата на Европейската комисия (Ръководство на ЕК за прилагане на Директива 2001/42/ЕС) и на интернет страницата на МОСВ.

Като **специфични методически документи** са използвани:

- **Насоките за интегриране на политиката за околна среда и политиката по изменение на климата при програмирането за периода 2014-2020 г., разработени от МОСВ, ноември, 2012 г. (одобрени с протоколно решение по т. 7 от протокол 8 от заседание на МС на 01.03.2013 г.)**

Съгласно т. IV.4 от Насоките, в съответствие с проекта на Общ Регламент (чл.48) предварителната (ex-ante) оценка, като част от задължителните дейности по програмирането, следва да включва извършването на екологична оценка (ЕО). В Приложение I от Указанията на ЕК за предварителната оценка на ОП за периода 2014-2020 г. (юни 2012 г.) са представени допълнителни насоки по ЕО на ОП.

Спазването им при програмирането е гаранция за интегрирането на Политиките по изменение на климата и Политиките по околна среда.

В съответствие с описаното в Насоките, с цел повишаване на ефективността и ползите от ЕО за ОП, при изготвянето на ЕО на ОПРР 2014-2020 г. е съобразено и изпълнено следното:

- осигурява се и се работи при пълна координация на дейностите между компетентните органи по околна среда (МОСВ) и управляващия орган на ОПРР;
- извършване на ЕО е стартирало на възможно най-ранен етап, паралелно с процеса на планиране (екологичната оценка е възложена и се извършва едновременно с предварителната /ex-ante/ оценка на ОПРР 2014-2020) г.;
- чрез екологичната оценка се извършва и оценката за съвместимост с предмета и целите на опазване на защитените зони, съгласно чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
- в ДЕО, на база на изводите за очакваните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ОПРР 2014-2020 г., са предложени подходящи мерки за ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ОПРР 2014-2020 г., както и адекватни мерки и индикатори за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда в резултат на прилагане на ОПРР. Мерките ще бъдат консултирани с дирекция „Превантивна дейност” към МОСВ в рамките на процедурата по ЕО;
- в ДЕО (т.7 и т.9 на ДЕО) са предложени и конкретни механизми за осигуряване изпълнението както на мерките за ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ОПРР 2014-2020 г. (т.7 на ДЕО), така и на мерките за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда в резултат на прилагане на ОПРР (т.9 на ДЕО). Тези механизми, съгласно Насоките са:
  - Включване на индикатори, чрез които се измерва въздействието на мерките, произтичащи от ЕО на ОПРР в системата от индикатори за ОПРР;
  - Включване на индикатори за въздействие на мерките, произтичащи от ЕО на ОП, които да се проследяват на национално ниво от Изпълнителната агенция по околна среда;
  - В плановете за оценки на ОПРР да се предвидят оценки, насочени към осъществяването на контрол по изпълнението на включените в становището по ЕО, с което се съгласува ОПРР:
    - мерки за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве;
    - индикатори към мерките по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ОПРР;

- Включването на мерките за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в системата от критерии за избор на проекти по ОПРР;
- Проследяване на изпълнението на мерките за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при извършване на проверки на място при бенефициентите и при проверките на справките и докладите за напредък при изпълнението на проектите.

• **Ръководството на ЕС за предварителна оценка на програмни документи по структурните фондове на ЕС, януари 2013 г.**

Анекс I на Ръководството „Предварителна оценка и стратегическа екологична оценка” съдържа указания за извършването на ЕО за ОП, както следва:

- *Прилагане на процедурата по ЕО за ОП* – съгласно Директива 2001/42/ЕС, Закона за опазване на околната среда и наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка, ОПРР 2014-2020 г. е предмет на задължителна ЕО
- *ЕО като интегрирана част на процеса на програмиране* – ЕО се извършва по време на подготовката на ОПРР и процедурата по ЕО ще завърши преди одобряване на ОПРР и представянето и на ЕК. ЕО е стартирала възможно на най-ранен етап, при което се постига висока степен на интегриране на аспектите на околната среда, подпомага се социалната приемственост и се осигурява адресиране на потенциалните противоречия между развитието и целите по опазване на околната среда и значителните въздействия върху околната среда. Ранното започване на процедурата по ЕО и предварителната оценка водят до избягване на последващи изменения на програмата;
- *Основни елементи на ЕО* – при изготвянето на ЕО и процедурата по ЕО до момента са спазени описаните в разглеждания Анекс I етапи, съответстващи на етапите на процедурата по ЕО съгласно националното законодателство. Предвидено е спазване и на предстоящите етапи от процедурата (консултации по доклада за ЕО, отразяване и вземане предвид на резултатите от консултациите, оповестяване на становището по ЕО, мониторинг на въздействието на ОПРР върху околната среда, ревизиране на ЕО при необходимост);
- *Информация, предоставяна на ЕК във връзка с ЕО* – информацията се представя под формата на отделно приложение към предварителната оценка или като част от предварителната оценка и е:
  - *Нетехническо резюме на информацията от ДЕО;*
  - *Описание на мерките, предвидени за мониторинг (съгласно чл. 9 (1) (с) и чл. 10 от Директива 2001/42/ЕС);*
  - *Информация за консултациите с обществеността и заинтересованите органи (съгласно чл. 6 от Директива 2001/42/ЕС);*
  - *Резюме за начина по който екологичните съображения и изразените становища/мнения са взети предвид. Финалното решение, изискващо се от Директива 2001/42/ЕС следва да се издаде след одобряване на програмата от ЕК)*

- Други съображения

- съобразяване на екологичните цели на национално, европейско и международно ниво (извършено в т. 5 на ДЕО), обръщане на специално внимание на политиките по биоразнообразие (провеждане на процедура по оценка за съвместимост) и изменение на климата;
- оценяване на въздействието на конкретни големи проекти, попадащи в рамките на ОП в съответствие с нивото на подробност, с което са описани такива проекти.

8.3. Трудностите при събиране на необходимата информация

Не са срещнати трудности при събиране на необходимата за изготвяне на доклада за ЕО информация. Като затруднение, което води до ниска степен на подробност на направените прогнози и ги прави по-скоро индикативни, отколкото количествени, може да се посочи липсата на утвърдени ИПГВР за градовете. Наличието на утвърдени ИПГВР би направило оценката на предполагаемите значителни въздействия по-точна и конкретна, тъй като щяха да са изяснени основните екологични проблеми, необходимите интервенции и зоните за въздействие. По този начин щеше да се направи и по-точна оценка и анализ на евентуалния кумулативен ефект от различните дейности.

Въпреки липсата на утвърдени ИПГВР и данните по тях, оценките и анализите в настоящия доклад съответстват напълно на степента на подробност на предвижданията и допустимите дейности по така избраните Приоритетни оси и подприоритети на проекта на Оперативната програма.

9. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ ВЪВ ВРЪЗКА С НАБЛЮДЕНИЕТО ПО ВРЕМЕ НА ПРИЛАГАНЕТО НА ОПРР 2014-2020 Г.

В тази точка са предложени мотивирано необходимите допълнителни конкретни мерки за наблюдение и контрол по време на прилагането на ОПРР 2014-2020 г. За ефективност на изпълнението и отчитането на данните по индикаторите, следва да се осигури следното:

- Индикаторите по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда би следвало да се използват в процеса на наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда по време на изпълнението на програмата (напр. в докладите за оценка на въздействието на резултатите от ОПРР върху околната среда)
- Управляващият орган на ОПРР 2014-2020 г. да осигури периодично предоставяне на информация по тези индикатори, както и по изпълнението на онези мерки от т.7 на доклада за ЕО, които се отнасят за извършваната от него дейност.

Изпълнението на тези две изисквания ще гарантира събирането на информация, необходима за изготвяне на изискващите по чл. 30, ал.1 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, периодични доклади по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда, в т.ч. прилагането на мерките за предотвратяване, намаляване и ограничаване на отрицателното въздействие върху околната среда и човешкото здраве, при прилагането на ОПРР 2014-2020 г.

В съответствие с подхода, ползван при оценка на въздействието върху околната среда – оценка на две нива на подробност на предвижданията, за всяка от мерките по наблюдение и контрол в настоящия раздел е посочено на какво ниво се събира (ниво приоритетна ос, подприоритет, конкретна дейност):

Дадени са и индикаторите за наблюдение и контрол по отделните мерки, при възможност, за да се види връзката им с предвидените мерки за наблюдение и контрол.

Мерките в шрифт „болд” и „подчертани” са взети от проекта на ОПРР 2014-2020 г.

Мерки за наблюдение и контрол и индикатори/единица за измерване	Периодичност на отчитане	Източник на информация	Приоритетна ос, Подприоритет, Допустима дейност, за която се отнася индикатора
<u>Намаляване на потреблението на крайна и първична енергия от обновените административни сгради на държавната и общинска администрация и жилищни сгради</u> <i>Индикатор: kWh</i>	Два пъти за периода: 2018 г. 2022 г.	<u>ИСУН</u>	ИП 1 на Приоритетна ос 1 Устойчиво и интегрирано градско развитие
Брой многофамилни жилищни сгради/блок секции и административни сгради на държавната и общинска администрация с подобрени енергийни характеристики <i>Индикатор: бр. сгради</i>	<u>При изпълнение на конкретни дейности</u>	<u>ИСУН</u>	ИП 1 на Приоритетна ос 1 Устойчиво и интегрирано градско развитие
Обща площ на рехабилитирана земя <i>Индикатор: кв.м.</i>	<u>При изпълнение на конкретни дейности</u>	<u>ИСУН</u>	ИП 2 на Приоритетна ос 1 Устойчиво и интегрирано градско развитие
<u>Увеличен дял на електротранспорта от обема на градските превози</u> <i>Индикатор:%</i>	<u>Веднъж за периода 2022 г.</u>	<u>НСИ</u>	ИП 5 на Приоритетна ос 1 Устойчиво и интегрирано градско развитие
<u>Население, което се очаква да се възползва от подобрените здравни услуги</u> <i>Индикатор:бр.</i>	Два пъти за периода 2018 2022 г.	<u>ИСУН, МЗ</u>	Приоритетна ос 3 „Регионална здравна инфраструктура”
<u>Обща дължина на новопостроени, реконструирани и рехабилитирани пътища</u> <i>Индикатор:km</i>	Два пъти за периода 2018 2022 г.	<u>АПИ, ИСУН</u>	Приоритетна ос 6 „Регионална пътна инфраструктура”
<u>Засягане на защитени зони и защитени територии при реализиране на дейности по приоритетните оси за регионален туризъм и регионална пътна инфраструктура</u>	<u>При реализиране на съответните дейности</u>	<u>Бенефициенти</u>	Приоритетна ос 5 „Регионален туризъм” и Приоритетна ос 6 „Регионална пътна инфраструктура”

Мерки за наблюдение и контрол и индикатори/единица за измерване	Периодичност на отчитане	Източник на информация	Приоритетна ос, Подприоритет, Допустима дейност, за която се отнася индикатора
<i>Индикатор: Засегнати площи, дека</i>			
<u>Население, облагодетелствано от мерки за превенция от свлачища</u> <i>Индикатор: брой жители</i>	Два пъти за периода 2018 2022 г.	<u>НСИ,</u> <u>Регионална</u> <u>статистика</u>	Приоритетна ос 7
<u>Площ на укрепените свлачища</u> <i>Индикатор: площи, дека</i>	Два пъти за периода 2018 2022 г.	<u>Бенефициенти</u>	Приоритетна ос 7

10. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на извършената екологична оценка на ОПРР 2014-2020 г., въз основа на резултатите от анализа и оценката на потенциалните въздействия на предвидените по приоритетни оси дейности, заключението на екипа независими експерти е, **Алтернатива 3** ще доведе до комплексно положително въздействие по отношение на околната среда и човешкото здраве на национално ниво, при спазване на мерките, предложени в т.7 на доклада за ЕО. При тази алтернатива е в най-голяма степен гарантирана устойчивостта на инвестициите по предвидените дейности, голяма част от които са пряко или косвено насочени към подобряване на състоянието на околната среда, качеството на живот и човешкото здраве.

11. ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ НЕТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА

Приложение 1 – Карта на градовете за подкрепа, включени в ОПРР 2014 – 2020 г.

Приложение 2 – Списък на градове, конкретни бенефициенти по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” на Оперативната програма „Региони в растеж” за периода 2014-2020 г.